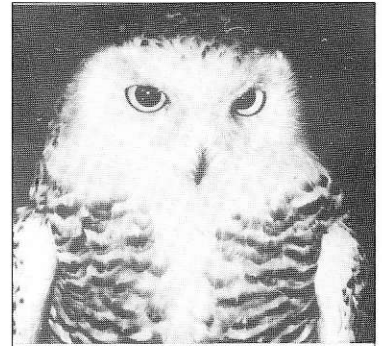

Sisältö - Innehåll 3 • 92

Lennart Saari Keräkurmitsan esiintymisestä Varsinais-Suomessa	5
Sammanfattning: Fjällpiparens förekomst i Egentliga Finland	9
Jarmo Laine Suomen valkuposkikihanhikanta kasvaa	10
Sammanfattning: Häckningsbeståndet av den vitkindade gåsen ökar i Finland	13
Hauska puolittuntinen	13
Rauno Laine TLY:n jäsentiedote vuosien saatossa	15
Esa Laine Leudot lintutalvet 1989/90 ja 1990/91	18
Jyrki Normaja Viiirusirkkalintu ensi kertaa Varsinais-Suomessa	28
Sammanfattning: Träsksångaren för första gången i Egentliga Finland	33
Matti Koivula Olli seikkailee, osa 6	34
Kansi/Omslagsbild: Mikko Tamminen, Vahto 19.1.1990	

Ukuli

23. vsk.
ISSN 0782-8195

Julkaisija/Utgivare
Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry
PL 67, 20101 Turku
Åbo Ornitologiska Förening rf
PB 67, 20101 Åbo
Päätoimittaja/Chefredaktör
Veijo Vänskä, puh. 926-54258
Käldinge, 21650 Lillandet
(kaikki toimitukselle lähetettävä
posti tähän osoitteeseen)
Toimittajat/Redaktörer
Kaarina Virtanen, puh. 921-421512
Sampo Kunttu, puh. 921-304424
Tilausmaksu v. 1992 on
60 mk.
Jäsenet saavat lehden ilmaiseksi.
Prenumerationspris år 1991 är 60 mk.
Medlemmar erhåller tidningen
gratis.
Ilmoitushinnat/Annonspriser
1/1 s. 800 mk, takakansi 1000 mk
1/2 s. 600 mk, 1/3 s. 500 mk
1/4 s. 400 mk
Painopaikka/Tryckeri
Koillissanomien Kirjapaino
Kuusamo 1993

Wanted

Ukulin raporttitoimitus aikoo saattaa katsaukset ajan tasalle vuoden 1993 aikana. Nyt on ainutlaatuinen tilaisuus saada havaintonsa julkaistuksi seuraavissa raporteissa:

- syksyt 1990 ja 1991
- talvi 1991/92
- kevät 1991 ja 1992
- kesät 1991 ja 1992

Lähetä havaintosi nyt talvikuu-kausien aikana Sampo Kuntulle, Rauhankatu 13 A, 20100 Turku. Se on vähintä mitä voit tehdä!

Yhdistyksen hallitus 1993

Yhdistyksen uusi puheenjohtaja vuoden 1993 alusta on Markku Lauren, sihteerinä jatkaa Maija-Liisa Heikkilä ja uusi rahastonhoitaja on Petri Laine. Muina hallituksen jäseninä jatkavat vanhoina Annika Forsten, Sampo Kunttu, Timo Nikkanen, Erno Kärkkäinen, Mikko Suhonen ja Rami Lindroos ja uutena aloittaa Kaarina Virtanen.

Uusia osoitteita

ARK:n uusi sihteeri on Jarmo Komi, Luostarinkatu 12 D 68, 20700 Turku, puh. 921-334 364. Täytetyt RK-lomakkeet hänelle.

Jurmon vara-asemanhoitaja on muuttanut:
William Velmala, Vähäjoentie 8, 21530 Paimio.

Jouko Hakala, Israel 14.11.91

Haikaraparvi lepäilemässä Jurmon itäsannoilla. Tämä bongarin unelma ei ehkä koskaan ilmesty Jurmoon, mutta Euroopan Unionin rannoilla se lienee bongattavissa lähivuosina.

Ympyrä sulkeutuu

Kasinotalouden kupla on puhjennut, kurssit romahtaneet ja koko kansa pantu pelimiesten velkojen maksajaksi. Analogia maamme henkis-taloudelliseen vararikkotilaan vilahtaa mielessä kun lukee LYL:n toiminnanjohtajan analyysiä bongauksen tulevaisuudesta: Bongauksesta ilman bongattavaa ei ole paljon iloa. Onhan niin, ettei uusia lajeja juuri ilmaannu ja yhä useampi entisistä megarareista osoittautuu kuplaksi.

Kun lintuharrastus 1960-luvulla sai suosiota kaupunkilaisnuorison keskuudessa, tapahtui se lintututkimuksen innoittamana. Rengastus ja lintuasemat - Suomen Signilskär mukaan lukien - olivat tuottaneet hyviä tuloksia lintujen muuton tutkimuksessa. Merikallio ja Linkola olivat luoneet pohjan pesimälinnustolaskennoille. Niinpä maahamme perustettiin lisää lintuasemia ja ensimmäiset paikallisyhdistykset, joiden nimeen tuli tarkoituksella sana lintutieteellinen.

Elämän- ja vuodenpinnoja laskettiin 1960-luvullakin, mutta harvinaisuudet olivat tuolloin lähinnä sattuman tarjoamia tähtihetkiä. Harrastuksen pääpaino oli rengastuksen lisäksi muutontarkkailussa ja lepäilijöiden laskennassa. Monet Turun seudun näköalapaikat olivat muuttokausina päivittäin kansoitettuna, samoin parhaat lepäilijäpaikat. Tärkeää oli laskea ja merkitä muistiin kaikki linnut.

Itse asiassa puitteet bongaukselle muotoutuivat vasta vuosikymmenen vaihteessa. Kirjakauppoihin ilmestyi kelvollisin kuvin varustettuja maasto-oppaita ja lintulehtiin ulkomaisten lähteiden pohjalta laadittuja määritysartikkeleita. Idänkaupan tuoma taloudellinen nousu toi henkilöauton joka perheen kulkuneuvoksi. Pian laadittiin ensimmäiset puhelinkaaviot ja kohta käynnistyi kiivas debatti, missä bongaukseen syytettiin itsekkään hyödyttömäksi ilmiöksi.

Kritiikki ei kuitenkaan jarruttanut suosion tasaista kasvua. Päinvastoin bongauksesta kehkeytyi yksi 1980-luvun muoti-ilmiöistä, jolle kaukohakulaitteiden mukaan tulo antoi lisäpotkua siinä kuin määrittystiedon lisääntyminen ja ulkomaanmatkat. Muodikas luontoaihe yhdistettynä sopivan kulutushenkiseen ja kepeään pinnakilpailuun oli kuranttia kamaa juppikauden kulutusjuhlassa. Lintuharrastukseen tuli sukupolvi, joka tunsu harrastuksestaan vain tämän kapean sektorin. Heidän vihkoihinsa ei koskaan kirjoitettu tavallisten lintujen nimiä ja lukumääriä.

“Lintujen katselu voi olla rentouttava ja hauska harrastus. Siinäkin voidaan mennä äärimmäisyyksiin: autoilla tapahtuvilla pinnaralleilla ei ole enää mitään tekemistä luonnonsuojelun kanssa ja luonnonharrastusmuotonakin ne ovat vieraantuneita, luontoa esineellistäviä.”

Elkington & Hales: Vihreän kulttuurin opas. WSOY 1992.

“Bongauksen kulta-aika on ohi. Mutta miksi surra? Meille vanhoille bongareille jäävät muistot, jotka keran kultautuvat sankaritarinoiksi - tai harrastushistorian surkukupaisiksi alaviitteiksi. Mutta suomalaiselle lintuharrastukselle jää ainakin bongareiden määritystaidon traditio. Ja jään kentälle vielä joksikin aikaa tämä reservi, koko Suomen läpikotaisin retkeilyt jengi. Mitä se saa tämän jälkeen aikaan, ja mihin alati kasvavan bongariporukan henkinen kehitys nyt vie?”

Tapani Veistola; Bongauksen aaltonharjalta. Lintumies 3/1992.

BONGNAAMINEN

(bognaaminen) (syys)jään notkuttamisesta joko joukolla tai yksin, jään päällä juosten, kävellen tai hypellen. Väinö Tanner kävi tovereineen Ruoholahdessa bongnaamassa jo 1880-luvulla: "Kymmenen tai parikymmentäkin poikaa asetui rinnakkain ja alkoi rivissä juosta eteenpäin. Juostessa oltiin alati aallon pohjalla ja oli noustava ylämäkeä. Edestakaisin juoksemalla pantiin jää aaltoilemaan."

Stadi oli täynnä houkuttelevia *bongnausmestoja*. *Snadina bongnattii Eltsussa*, muisteli Matti Oinonen. Leo Tiainen puolestaan kertoi, että *skolekundiit kävi Kaisiksen lammikolla aina alkutalvesta bongnaamassa*. Vielä 1950-luvulla pikkupoi- kien oli vaikea sivuuttaa yhtäkään lammikkoa kokeilematta jään kestävyyttä, *bongnaamatta*.

Usein *bongnaaminen* päättyi *plutaamiseen*, ainakin jalat kastuivat. Mutta suurempiakin vaaroja siihen sisältyi: *Me bongnattiin tossa rantsussa ja pari kertaa mentiinki siinä, mut juma, sit se bragas. No kaks kundia sitten delas siinä, jäi sinne*, kertoi muuan vuosisadan vaihteessa syntynyt helsinkiläinen.

Entäpä sitten, kun bongauksen vetovoima ehtyy, romahtaako lintuharrastuksen suosio? Osa muodin mukana tulleista harrastajista varmasti siirtyy muihin puuhiin. Uskoisin bongareiden enemmistön kuitenkin keränneen niin paljon esteettisiä elämyksiä ja miellyttäviä retkimuistoja, että linnut pitävät pintansa. Lintututkimus voisi tulevaisuudessa olla jälleen harrastajajoukkojen käyttövoima. Näin ympyrä olisi sulkeutunut.

Mielestäni LYL:n ja yhdistysten tärkeimpiä tehtäviä onkin lähivuosina pitää esillä lintuharrastuksen kaikkia muotoja, esitellä niitä hienoja töitä, joita osa harrastajista on puurtanut ja tarjota perustietoa lintututkimuksesta nuorille harrastajapolville. Itse asiassa nyt olisi sosiaalinen tilaus muinosen MMM-Lintuharrastuskirjan tapaiselle lintubiologian perusteokselle.

Lintuharrastuksen uuden nousun kynnyskysymys on yllättävää kyllä havaintojen tekeminen. Jos edes vajaa puolet yhdistyksemme jäsenistä viitsisi laskea havaintopaikan kaikki linnut, merkitä ne muistiin ja ilmoittaa yhdistyksen arkistoon, olisivat vaikutukset mullistavia. Katsaukset kertoisivat oikeampaa tietoa lintujen esiintymisestä ja saisimme monien lajien osalta viitteitä kannanmuutoksista, joita ympäristömuutokset yhä enemmän aiheuttavat. Tietäisimme uhanalaisten lajien todellisen tilan sen sijaan, että nyt Lintumiehen faunistisissa katsauksissa julkaistaan vahingollisen fragmentaarista tietoa asiasta.

Vaikka Jurmo on viime vuosina ollut Suomen parhaiten miehitetty lintuasema, olemme Pohjoismaisessa vertailussa karvalakkitasoa. Jurmo voitaisiin kunnan havainnoilla ja havaintojen viiveettömällä käsittelyllä nostaa Pohjoismaiden eliittiin. Havaintojen käsittely onkin seuraava kynnys, jossa harrastus punnitaan. Yhtä kaikki on kysymys yksityisen ja yleisen välisestä filosofisesta ongelmasta, joka jokaisen lintumiehen tulee korviensa välissä ratkaista.

Kaikkein intohimoisimpien bongareidenkaan ei kannata heittää kiikareitaan kiveen. Vaikka Insinöörien Insinööri maan hallituksessa tekee parhaansa, jotta vain harvoilla olisi varaa jatkaa bongausta, luvassa on vielä valtaisa pinnarieha. Maan korkein johto on ilmoittanut Suomen hyväksyvän Maastrichtin sopimuksen karvoineen päivineen eli Suomesta on tulossa Euroopan Unionin perifeerinen osavaltio. Silloin pelikenttänä on koko Eurooppa, eikä bongarin ole hyvä asua Suomessa kuten ei monen muunkaan.

Suomen 75. itsenäisyyspäivänä

VV

Vihje niille, joita bongaus ei enää huvita: Vain kirjaimen päässä on sopivan vanha villitys tullakseen uudelleen muotiin. Puuhaan on nykyisin tarjolla välineistöä pelastusliiveistä pelastautumispukuun, joten valikoimaa ja hintahaitaria on sopivasti.

"Eri henkilöiden lintuharrastuksella saattaa olla hyvinkin erilainen tausta. Monia innostaa eniten linturetkien esteettinen tai terveydellinen puoli, toisia taas eräänlainen keräilyinto, jolle sopivaa polttoainetta on monien ja mieluummin harvinaisten lajien näkeminen. Eräät haluavat tosiaan oppia tuntemaan lintuja ja niiden tapoja. Varsinkin viimeksimainituille lintuharrastus on ehtymätön lähde, sillä oikein alaan suhtautuvalle jokainen retki tarjoaa uutta ajateltavaa. Olkoon lintuharrastuksen innoitus mikä tahansa, aina on erittäin tärkeää tehdä tarkkoja muistiinpanoja."

MMM-lintuharrastuskirja (toim. Olavi Hilden). Otava 1962.

Keräkurmitsan esiintymisestä Varsinais-Suomessa

Tunturipaljalta tapaa hautovan keräkurmitsan yhä harvemmin.

Jurmo on maan varmin paikka nähdä muutolla lepäävä keräkurmitsa. Mitä 30 vuoden aineisto kertoo lajin muutosta ja kannan kehityksestä?

Keräkurmitsa *Charadrius morinellus* tavataan maassamme harvoin pesimäalueittensa ulkopuolella. Tiedossa olevien havaintojen perusteella laji saapuu keväällä samanaikaisesti lähes koko maahan eikä suuria muutonaikeisia kerääntymiä ole todettu. Kirjallisuustietojen mukaan keräkurmitsa on läpimuuttajana kaikkialla maassamme satunnainen, lukuunottamatta lounaisaaria, missä lajia on eräinä syksyinä nähty melko säännöllisesti pieninä ryhminä sekä Signilskärillä että Korppoon Jurmossa (von Haartman ym. 1963-72). Keräkurmitsan muuttotapojen selvittämisen kannalta Varsinais-Suomen, etenkin Jurmon, havaintojen tarkastelu on siten erittäin tärkeää.

Havaintoaineisto

Tätä selvitystä varten sain käyttööni listauksen Turun Lintutieteellisen Yhdistyksen havaintoarkiston kaikista keräkurmitsahavainnoista. Aineistoa täydennettiin vanhoilla julkaistuilla tiedoilla (von Wright & Palmén 1873, von Haartman ym. 1963-72), Kivivuori ym. 1965), Jurmon asemakaavakkeiden ja ARK-raporttien tiedoilla (S.Kunttu & W. Velmala kirjall. ilm.). Jurmon aineisto käsittää yhtä aikaisempaa satunnaishavaintoa lukuunottamatta vuodet 1962-91 (vuoden 1977 havainnot puuttuvat?).

Aineiston vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi myös ARK:lle alistamattomat Jurmon havain-

not on otettu mukaan. Tämä siksi, että havaintomäärissä tapahtuneet muutokset eivät olisi pelkkää "ARK-harhaa" ts. ettei kaavakkeiden täyttämispakko vähentäisi ilmoittamisalttiutta. Jurmon havaintojen kohdalla menettely antanee todellisimman kuvan kannanmuutoksista. Muualta Varsinais-Suomesta ARK-ajan havainnot ovat virallisesti hyväksytyjä. Aineistojen erilaisuuden vuoksi Jurmon ja muun Varsinais-Suomen havainnot käsitellään erikseen.

Varsinais-Suomen havainnot

Jurmoa lukuunottamatta keräkurmitsa on Varsinais-Suomessa hyvin harvinainen. Tiedossani on vain 13 havaintoa koskien yh-

teensä väh. 29 lintua (taulukko 1). Havainnot osuvat seuraaville vuosikymmenille:

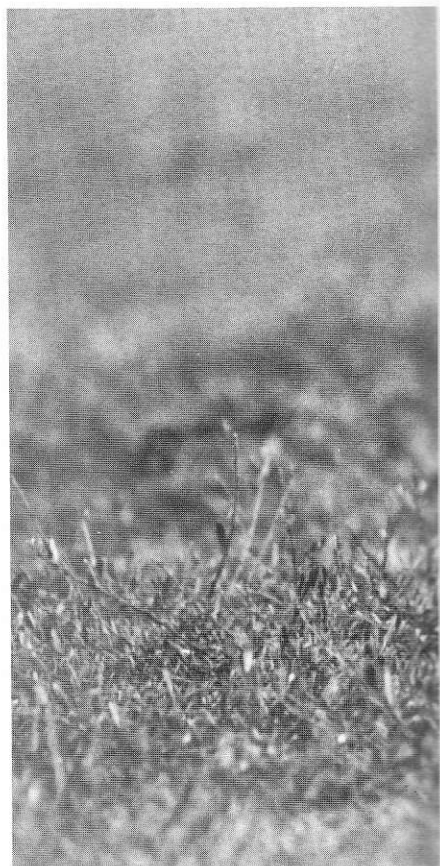
vuosikymmen	lintuja	havaintoja
1850	väh.1	1
1890	väh.1	1
1960	4	3
1970	7	4
1980	16	4

Ottaen huomioon harrastajamäärän kasvun ei keräkurmitsa ole ainakaan runsastunut Varsinais-Suomessa. Vain kerran keräkurmitsa on viipynyt samalla paikalla kauemmin kuin päivän. Harvat varsinaissuomalaiset kunnat ovat voineet liittää keräkurmitsan lajiluettelonsa: Tur-

Taulukko 1. Varsinais-Suomessa tavatut keräkurmitsat (ei Jurmon havaintoja)

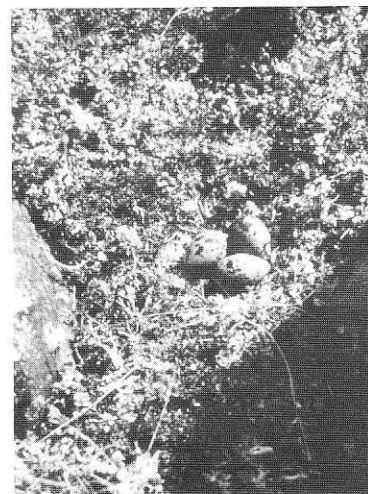
Tabell 1. Fjällpiparna påträffade i Egentliga Finland (ej observationerna från Jurmo)

28.5.1855	ammuttu/skjuten	Turku	V.Falck/von Wright & Palmén (1873)
keväät 1899	nähty/sett		Turku Cj.Arrenius/Palménin arkisto
20.5.1960	1	Mellilä	P.Linkola/von Haartman ym (1963-72)
31.8.1969	1 ad 1 juv	Salo,	A.Vienonen & J.Karhumäki Halikonlahti
14.-15.9.1969	1	Rymättylä, Riiainen	J.Wessman
20.8.1972	1 SSE	Paimio,	T.Numminen
26.9.1976	1	Pöytyä, Kantolanrahka	T.Rousi
25.5.1977	4	Rymättylä, Aasla	H.Laakso
3.9.1977	1 SE	Sauvo, Tapilanlahti	M.Valta
27.7.1980	1	Suomusjärvi, Johdesuo	R.Penttinen
21.9.1980	1 juv	Kustavi, Isokari	T.Numminen, M.Eloranta, J.Lindström
19.5.1989	8	Paimio, Spurila	W.Velmala, R.Paavilainen
27.5.1989	6	Turku, Åvik	J.Kivelä

Tyypillinen Jurmon keräkurmitsahavainto: Yksinäinen 1-kv lintu ruokailemassa länsikankaalla.

Keräkurmitsan kolmimunainen pesä Ailigaksen rinteellä.

Taulukko 2. Keräkurmitsamuuton kulku Jurmossa keväällä.

Tabell 2. Fjällpiparens sträck på Jurmo på våren.

Pentad Jakso	Antal fåglar Yksilöitä	%
11.-15.5.	2	2
16.-20.5.	8	8
21.-25.5.	57	56
26.-30.5.	29	29
31.5.- 4.6.	4	4
5.- 9.6.	1	1
Yhteensä	101	100

Taulukko 3. Jurmossa havaitut keräkurmitsat vuosina 1962-91. Suluissa ARK:lle alistamattomat havainnot vuosina 1981-91.

Tabell 3. Fjällpiparna på Jurmo under åren 1962-91. Inom parentes anges de observationerna från åren 1981-91, vilka inte är granskade av raritetskommitten.

År Vuosi	Vår Kevät	Höst Syksy
1962	0	3
1963	0	47
1964	2	21
1965	0	57
1966	3	10
1967	15	1
1968	0	24
1969	7	11
1970	0	2
1971	22	0
1972	0	1
1973	1	2
1974	0	9
1975	0	4
1976	1	1
1977	?	?
1978	0	1
1979	0	1
1980	0	12
1981	4 (4)	4 (3)
1982	0	0
1983	19 (2)	0
1984	0	1 (1)
1985	0	0
1986	17	1
1987	0	0
1988	6	0
1989	1 (1)	0
1990	2 (1)	2 (2)
1991	1 (1)	1 (1)
Yhteensä	101 (9)	216 (7)

ku (3 havaintoa, vain yksi tältä vuosisadalta), Paimio ja Rymättylä (2), sekä Kustavi, Mellilä, Pöytyä, Salo, Sauvo ja Suomensjärvi (1).

Havaintujen lintujen olinpaikoista tiedot ovat niukat: kolme havaintoa on sisämaan soilta, yksi ulkosaaristosta ja loput yhdeksän rannikon tuntumasta tai sisäsaaristosta monesti laajoilla peltoaukeilla. Suomensjärven havainto keräkurmitsasta töyhtöhyyppien seurassa 27.7. on toistaiseksi varhaisin tiedossani oleva lajin syysmuuttohavainto pesimäalueen ulkopuolella.

Jurmon havainnot

Keväällä Jurmossa on tavattu yhteensä 101 eri yksilöiksi oletettua keräkurmitsaa. Keväällä varhaisin keräkurmitsa on havaittu 13.5. ja myöhäisin 6.6., keskimääräinen saapumisaika on 22.5.

(n=14) ja vuosittainen muutto-kauden pituus 4 vrk (varhaisimman ja myöhäisimmän keväthavainnon ero päivissä; vaihteluväli 0-21 vrk). Eniten keräkurmitsoja on nähty 21.-30.5. välisenä aikana (85% yksilöistä, taulukko 2).

Vuosina 1962-70 Jurmossa havaittiin keväällä keskimäärin 3,0 ± 5,1, vuosina 1971-80 (pl.1977) 2,7 ± 7,3 ja vuosina 1981-91 4,5 ± 6,9 keräkurmitsaa (taulukko 3). Luvuissa ei ole huomioitu eroja vuosittaisessa havainnointitehossa. Mikäli Jurmossa ei ole havainnoitu toukokuun viimeisellä kolmanneksella on keräkurmitsan havaitseminen melko epätodennäköistä ja näitä lukuja on tästä syystä pidettävä vain suunta-antavina. Keväinen parviko (tai oikeammin havaintopäivien keräkurmitsasummat, kaikki yksilöt eivät välttämättä olleet samassa parvessa) oli keskimäärin 3,0 (n=37, taulukko 4).

Syyskaudella Jurmossa on havaittu 218 keräkurmitsaa, joista 2 ennen aseman toiminnan alkua 30.8.1957 (Kivivuori ym. 1965). Varhaisin syysmuuttaja on nähty 2.8. ja myöhäisin 4.10. Vuosina 1962-91 syysmuutto alkoi keskimäärin 23.8. (n=15; syyskuun havainnot poislukien) ja päättyi 18.9 (n=18, elokuun havainnot poislukien). Vuosittainen muuttokauden pituus oli 15 vrk (vaihteluväli 0-42 vrk, n=22). Syysmuutto jatkuu tasaisena pitempään kuin kevätmuutto, huippu sattui jaksolle 29.8.-2.9. Jolloin nähtiin 41% syyskauden linnuista (taulukko 5).

Syksyiset havaintomäärät Jurmossa ovat pienentyneet: vuosina 1962-70 havaittiin keskimäärin $19,6 \pm 20,2$, vuosina 1971-80 (pl.1977) $3,4 \pm 4,2$ ja vuosina 1981-92 $0,8 \pm 1,3$ keräkurmitsaa (taulukko 3). Tämän perusteella keräkurmitsaa oli 25 kertaa runsaslukuisempi ensimmäisellä jaksol-

la kuin viimeisellä. Parhaat vuodet sijoittuvat aikavälille 1963-68 (taulukko 3). Syksyinen parvikoko oli keskimäärin 2,5 lintua (n=100, taulukko 4).

Kaikista Jurmossa tavatuista parvista 66% käsitti vain yhden yksilön. Yli puolet havaituista yksilöistä nähtiin 1-6 linnun parvissa (taulukko 4). Harvat muutostuuntahavainnot eivät anna selvää kuvaa Jurmossa havaittujen keräkurmitsoiden pesimäalueista. Syksyllä lintujen on nähty saapuvan saarelle pohjoisesta. Lähtösuunnat ovat olleet koillinen, kaakko, etelä, länsilounas ja länsi. Keväällä keräkurmitsaa on nähty saapuvan etelästä ja lähtösuunniksi on todettu pohjoinen, koillinen ja itä (Kivivuori ym. 1965, TLY:n arkisto).

Varsinais-Suomessa on tähänastisen tietojen mukaan tavattu yhteensä vähintään 348 keräkurmitsaa, joista vain 29 (8,3%) Jurmon ulkopuolelta. Kivivuori ym.

(1965) kuvailevat jurmolaisten keräkurmitsoiden käyttäytymistä. Keväällä havaitut linnut olivat arkoja pakoetäisyyden ollessa n.30 m (sama pakoetäisyys todettiin Sallan Värriötunturille vastikään saapuneilla linnuilla, mutta varsin pian pakoetäisyys lyheni, E.Pulliainen & L.Saari, julkaisematon), ja syksyllä n.10 m. Jurmon linnut viihtyivät enimmäkseen tunturinummea muistuttavassa elinympäristössä, kanervakankailla olevilla kuivilla niittyalueilla ja joskus myös paljailla soraharjanteilla. von Haartman ym. (1963-72) perustavat oletuksensa kaakkoisesta syysmuutostuunnasta useisiin lentosuuntahavaintoihin Signilskärillä, Jurmossa ja Oulujärvellä. Kuva lieenee kuitenkin monimutkaisempi: Jurmossa saattaa pysähtyä sekä Suomen Lapin, Skandinavian vuoriston että Pohjois-Venäjän linnut.

Taulukko 4. Keräkurmitsan parvikoko Jurmossa keväänä ja syksyinä 1962-91. Parvikokoon on kelpuutettu kunkin päivän havainnot, joten jotkut yksilöt ovat mukana useammin kuin kerran.

Tabell 4. Fjällpiparens skockstorlek på Jurmo under våren och hösten 1962-91. Dagens alla observationer är medräknade, dvs några fåglar förekommer flera gånger i tabellen.

Flockstorlek Parvikoko	Vår Kevät	Höst Syksy	Yht./sammanl. Parvia/flockar	yks./fåglar	% av flockarna % parvista	% av fåglarna % yksilöistä
1	24	66	90	90	65.8	25.3
2	4	13	17	34	12.5	9.6
3	2	6	8	24	5.9	6.7
4	1	-	1	4	0.7	1.1
5	2	1	3	15	2.2	4.2
6	-	4	5	30	3.6	8.4
7	-	4	4	28	2.9	7.8
8	-	1	1	8	0.7	2.2
9	-	1	1	9	0.7	2.5
10	-	-	0	0	-	-
11	-	1	1	11	0.7	3.1
12	-	-	0	0	-	-
13	-	1	1	13	0.7	3.6
14	-	1	1	14	0.7	3.9
...						
17	2	-	2	34	1.5	9.6
19	1	-	1	19	0.7	5.3
24	-	1	1	24	0.7	6.7
	37	100	137	357	100.0	100.0

Taulukko 5. Keräkurmitsamuuton kulku Jurmossa syksyllä. Mikäli samat yksilöt on havaittu useammalla jaksolla on linnut ilmoitettu kullekin jaksolle.

Tabell 5. Fjällpiparens höststräck på Jurmo.

Pentad jakso	Antal fåglar Yksilöitä	%
30.07.-03.08.	1	0.4
04.08.-08.08.	-	-
09.08.-13.08.	-	-
14.08.-18.08.	3	1.3
19.08.-23.08.	27	11.9
24.08.-28.08.	24	10.6
29.09.-02.09.	93	41.2
03.09.-07.09.	21	9.3
08.09.-12.09.	9	4.0
13.09.-17.09.	16	7.1
18.09.-22.09.	19	8.4
23.09.-27.09.	6	2.7
28.09.-02.10.	4	1.8
03.10.-07.10.	3	1.3
Yhteensä/sammanlagt	226	100.0

Kanta laskussa

Jurmon syksyiset havainnot (mutta eivät keväiset) viittaavat siihen, että keräkurmitsakannat olivat nykyisiin verrattuina hyvin vahvat 1960-luvulla. Suhteutettuna havainnoitsijamääriin maamme läpi muuttava keräkurmitsakanta lienee vähentynyt viime vuosikymmeninä myös muualla (L.Saari, julkaisematon). Pessimäkannan kehityksestä Värriötunturin aineisto (Pulliainen & Saari 1992) viittaa selvään taantumiseen 1970-luvun puolivälistä lähtien, mutta koska ko. tutkimus alkoi vasta vuonna 1968 on aikaisempi kehitys hämärän peitossa. Suomen tiedeseuralla ilmoitetusta 17 pesälöydöstä vuosilta 1962-84 76% osuu 1960-luvulle, mutta tuloksia on tulkittava varovasti. Samoin -aineisto viittaa osuneesta 16 keräkurmitsasta 14 tavattiin jaksolla 1952-63 (Väisänen 1983).

Nämä hajanaiset tiedonsirpaletit yhdistettyinä antavat viitteitä siitä, että keräkurmitsakanta on taantunut voimakkaasti 1950-tai 1960-luvulta lähtien. Jurmon havaintojen väheneminen ei johdu "ARK-ilmioistä". Pelkästään hyväksytyjen havaintojen mukaan otto tosin jyrkentäisi alamäkeä jonkin verran.

Kiitokset

Juhana Piha, Sampo Kunttu ja William Velmala luovuttivat käyttööni TLY:n alueella tehtyjä keräkurmitsahavaintoja.

Sammanfattning

Fjällpiparens förekomst i Egentliga Finland

Fjällpiparen observeras synnerligen sällan i Finland under sträcket. Jurmo i Åbolands yttre skärgård är emellertid en känd rastplats både på våren och hösten. Författaren har sammanställt alla observationer från Egentliga Finland. Materialet omfattar sammanlagt 348 fåglar varav bara 29 utanför Jurmo (tabell 1).

Sammanlagt 101 fåglar har observerats på Jurmo under vårsträcket (tabell 2). Sträckperioden är 13.5.-6.6., men 85 % av fåglarna påträffades 21.-30.5. Medelvärdet för ankomsttiden är 22.5. 218 fåglar har observerats under höststräcket (tabell 5). Sträckperioden 2.8.-4.10. är längre och jämnare än vårperioden, men top-

Viitteet

- von Haartman, L., Hilden, O., Linkola, P., Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1963-72: Pohjolan linnut värikuvin. - Porvoo, 1092 s.
- Kivivuori, O., Velmala, L., Joutsamo, E. & Hakala, J. 1965: Korppoon Jurmon lintuaseman toiminta ja havainnot vuoden 1964 loppuun mennessä. - Ornis Fennica 42:5-18.
- Pulliainen, E. & Saari, L. 1992: Breeding biology of the Dottery, *Charradius morinellus*, in eastern Finnish Lapland. - Ornis Fennica 69 (painossa).
- Väisänen, R.A. 1983: Pohjois-Suomen maallinnuston kannanmuutokset viime vuosikymmeninä. - Aureola 8: 58-65.
- von Wright, M. & Palmen, J.A. 1873: Finlands fåglar II. - Helsingfors, 683 s.
- Pulliainen, E., Saari L. & Tunkkari P.S. 1992: Keräkurmitsa - Värriötunturin lintu. Oulu, 40 s.

Mikko Tamminen, Turku 9.85

Suomen valkoposkihanhikanta kasvaa

Valkoposkihanhi Ruissalon Kansanpuiston rannalla ensipesinnän jälkeen syksyllä 1985.

Jarmo Laine

Valkoposkihanhiiden pesimäkanta kasvaa vakaasti Suomessa. Kahdeksan vuoden kuluessa pesivien parien lukumäärä on noussut nolasta vähintään viiteentoista ja kesähanhiiden lukumäärä lienee jo yli sata yksilöä.

Toistaiseksi kannan kasvunopeus on ollut samaa luokkaa kuin Ruotsissa, jossa nykyään pesii pitkälle toista tuhatta paria valkoposkia. Mikäli sama tahti jatkuu, pesii Suomessa kolmen vuoden kuluttua jo noin sata hanhiparia.

Ruissalon kanta kasvaa edelleen

Vuonna 1985 tapahtuneen ensipesinnän jälkeen valkoposkihanhien kanta Ruissalossa kasvoi vuoteen 1990 mennessä kolmeen pariin (Laine 1989). Myös vuosina 1991-92 pareja oli kolme. Vuotuinen poikastuotto on ollut nousujohteista. Lentokykyisiksi vartuneiden poikasten määrät ovat vuosina 1985-92 vaihdelleet seuraavasti: 2, 0, 4, 8, 2, 2, 10 ja 10 poikasta. Ruissalon syysparvi kasvaa lupaavasti tasaiseen tahtiin ollen vuonna 1992 24 yksilön suuruinen.

Saaristomeri ja Pohjanlahti

Saaristomeren alueella on viime vuosina tehty valkoposkesta muuallakin kuin Ruissalossa pesintään viittaavia havaintoja. Vuonna 1985 tavattiin Pyhämaan edustalla kesäkuun lopulla hanhipariskunta, pesää ei löydetty. Vuodesta 1988 lähtien on Kemiön saaren länsipuolella eräällä lintuluodolla asustanut vakituisesti yksi hanhipari, kesällä 1991 jo kaksi paria.

Kesällä 1990 löytyi kyseiseltä luodolta 5-munainen pesä. Poikuehavaintoja ei alueelta ole toistaiseksi tullut tietoon. Vuonna 1990 havaittiin Saaristomerellä kesäkuun aikana Kemiön saaren lisäksi hanhipari kolmessa paikassa: Pyhämaalla, Kustavissa ja Paraisilla.

Jurmon saarella on valkoposkihanhi ollut jo vuosia vakituisen kesäasukki. Vuonna 1992 varmistettiin lopultakin alueen ensimmäinen pesintä. Se tapahtui Skalmörnillä ja tuotti neljä poikasta. Poikue nousi maihin Jurmon pääsaareen heinäkuun alussa.

Mielenkiintoinen havainto tulee Pohjanlahdelta, Raahen edustalta. Sieltä löytyi vuonna 1989 valkoposkihanhi pesä, joka kuitenkin tuhoutui.

Korkeasaari - valkoposkien tuotantolaitos

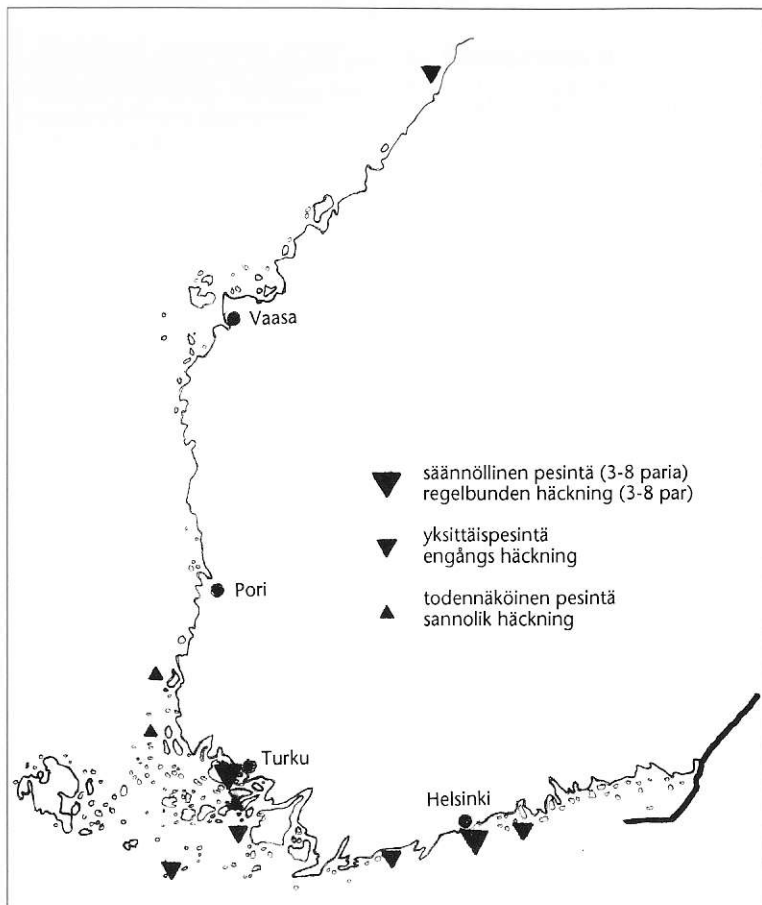
Suomenlahdellekin on muodostumassa oma valkoposkihanhi pesimäkanta. Inkoossa 1980-luvun alussa tapahtuneen Suomen ensimmäisen pesinnän jälkeen oli Suomenlahden alueella pitkään hiljaista.

Vuonna 1987 ilmestyi Korkeasaareen hanhipari, joka ei ollut eläintarhan omaa kantaa. Pari lyöttäytyi tarhalintujen seuraan kolonialintuja luonteeltaan kun

ovat ja ryhtyivät pesimään. Poikasista syntyi kolme. Emot ja poikasetsät värirengastettiin syksyllä, samoin 8 nuorta tarhahanhiä ja kaikki vapautettiin. Villi pari on palannut vuosittain Korkeasaareen pesimään. Tämän parin poikasetsät on aina rengastettu ja vapautettu. Myös tarhalintujen poikasista kaikki terveet yksilöt vapautettiin rengastettuina vuosina 1987-89.

Vielä vuonna 1990 Korkeasaaresta karkasi tai vapautettiin 7 nuorta lintua. Tämän jälkeen ovat harmaalokit pitäneet huolen valkoposkien kannansäätelystä siinä määrin, ettei vapaille markkinoille ole riittänyt enää täydennystä. Esimerkiksi vuonna 1992 syntyneistä 42 poikasesta selvisi täysikasvuiseksi ainoastaan 5 yksilöä.

Kartta. Valkoposkihanhi pesimäpaikat Suomessa.
Karta. Den vitkindade gäsens häckningsplatser i Finland.

Airiston luodoilla syntyneitä nuorukaisia Ruissalon kartanon pellolla syksyllä 1988.

Jouko Hakala, Turku 20.8.88

Yhteensä Korkeasaaresta on vapautettu rengastettuina 46 nuorta ja 6 aikuista valkuposkihanhea.

Levittäytyminen Suomenlahdelle

Suomenlahdella on valkoposkista tehty pesimähavaintoja viime vuosina muuallakin kuin Korkeasaaresta. Vuonna 1989 löytyi yksi pesä aivan Helsingin edustalta. Hanhiparin toinen yksilö oli Korkeasaaresta vuonna 1987 rengastettu lintu, toinen oli renkaaton. Pesintä ei tuottanut poikasia.

Kesällä 1990 tavattiin valkoposki pesivänä Korkeasaaren ulkopuolella vähintään kolmen parin voimin. Kaksi paria pesi menestyksellisesti Suomenlinnan läheisyydessä. Yhteensä nämä kaksi paria saivat peräti 8 poikasta maailmalle. Emolinnut saatoivat olla kotoisin jostain muualta kuin Korkeasaaresta, koska ne olivat kaikki renkaattomia. Kolmas pesivä pari tavattiin Söderskärillä. Siellä pesintä edistyi haudontavaiheeseen saakka, mut-

ta munista ei koskaan kuoriutunut poikasia. Ainakin toinen Söderskärin hanhista oli Korkeasaaresta rengastettu lintu.

Vuonna 1992 oli Helsingin edustan valkoposkikanta jo 8 paria. Viisi paria pesi kahdella pienellä luodolla Suomenlinnan lautaväylän varrella ja loput kolme paria kahdella luodolla noin kilometrin päässä näistä itään. Poikastuotto ei kaikilla pareilla ole kaksinen, ainakin kolmen parin munat jäivät kaikki kuoriutumatta. Kaikkiaan vapaiden hanhien pesimätulos on kuitenkin selvästi Korkeasaarta parempi, sillä Suomenlinnan syysparven 27 yksilöstä viitisentoista lintua oli nuoria.

Ilmoita kesäiset valkoposkihavaintosi

Suomen valkoposkikannan kasvu näyttää jatkuvan odotetulla tavalla. Uusia kohteita paljastuu Saaristomeren alueelta, Ruissalon poikastuotto ja syysparven koko on kasvusuunnassa, Suomenlahden parimäärä lisääntyy nopeasti Helsingin edustalla.

Harvojen lintulajien uuden pesimäalueen valloitusta on päästy seuraamaan yhtä tarkasti kuin valkoposkihanhen. Lajin levittäytymisen tausta ja lähtökohdat ovat selvillä. Monet mielenkiintoiset kysymykset ratkeavat kuitenkin vasta tulevaisuudessa: Miten suureksi kanta kasvaa? Mitkä kaikki biotoopit laji pystyy hyödyntämään? Miten laji sopeutuu alkuperäisiin pesimälajeihimme ja miten nämä valkoposkihanheen? Miten alati lisääntyvä harmaalokki tulee vaikuttamaan pesimistulokseen (vrt. Korkeasaaren tilanne)?

Jotta näihin ja moniin muihin kysymyksiin saataisiin vastaus tarvitaan paljon valkoposkihanhista tehtyjä havaintoja ja ennen kaikkea lintuarkistoon toimitettuja havaintoja. Havainnot voi toimittaa suoraan TLY:n arkistoon tai osoitteeseen: Jarmo Laine Niklaksenkatu 5 as.4, 20300 Turku.

Kirjallisuus

Laine J. 1989: Valkoposkihanhi - pesimälinnustomme uusin tulokas. Ukuli 20(2):18-21.

Sammanfattning

Häckningsbeståndet av den vitkindade gåsen ökar i Finland.

Under de senaste åtta åren, 1985-92, har beståndet ökat från ett till femton par. Antalet "sommargäss" är nu över ett hundra fåglar.

Den första häckningen i Finland skedde i början av 1980-talet i Ingå på Finska viken. Arten har häckat regelbundet i Åbo sedan 1985, fr.o.m. 1990 med tre par. Antalet flygfärdiga ungar under perioden 1985-92 är stigande: 2,0,4,8,2,2,10 och 10 fåglar.

Från Skärgårdshavet rapporteras därtill sannolika häckningar på fyra ställen och säkra häckningar på två håll. Ett fågelskär i Dragsfjärd har varit bosatt sedan 1988 och häckningen bekräftades år 1990. Den mångåriga vistelsen av flera sommargäss på Jurmo resulterade slutligen i en lyckad häckning år 1992. Dessutom rapporteras en misslyckad häckning på Bottniska viken.

Högholmens zoo har fungerat som stödjepunkt för artens etablering i Finska viken. Tama gäss fick år 1987 sällskap av ett vilt par som har häckat på Högholmen sedan dess. Alla på Högholmen födda ungar ringmärktes med färg och frisläpptes under åren 1987-89, totalt 46 ungar plus 6 fullvuxna fåglar. Antalet häckningar utanför Helsingfors har ökat i rask takt: 1989 en, 1990 tre och 1992 åtta. De flesta par har häckat på små klippor utanför Sveaborg men ett par redan i Borgå skärgård.

Ökar beståndet fortsättningsvis i samma takt har gränsen på 100 par överskridit redan år 1995.

Hauska puolittuntinen

Tällä nimellä ilmestyi 1960-luvun lopussa lehti, joka oli erikoistunut kaksimielisiin vitseihin. Samalla henkisellä tasolla liikkuvat monet tällä palstalla julkaistavat lehtileikkeet, mutta mukaan mahtuu myös myönteisiä ja hauskoja sattumuksia.

Lukijat voivat kernaasti kartuttaa palstan aineistoa lähettämällä toimitukselle sopivaksi katsomiansa leikkeitä.

Joutsenperhe ammuttiin Kemiössä

Joutsenpari poikasineen ammuttiin metsästyskauden alkajaisiksi Kemiössä torstaina. Täysikasvuiset rauhoitetut kyhmyjoutsenet ja niiden arviolta 3–5 poikasta ammuttiin liikkuvasta Buster-merkisestä vanhahkosta veneestä haulikolla Finnsjö-nimisen saaren eteläkärjessä.

Ampujaveneessä olleet kaksi miestä kiertelivät ensin joutsenperhettä ja väsyttivät linnut. Miehet ampuiivat ensin poikaset ja sen jälkeen emolinnut. Ammutut linnut nostettiin veneeseen.

Joutsenten ampuminen kesti silminnäkijän mukaan viitisen-toista minuuttia. Vesilintujen metsästyskausi oli alkanut paria tuntia aikaisemmin. Kemiön poliisi toivoo asiasta lisätietoja numeroon 925-21211.

HS 24.8.92

Joutsenia ei ammuttu, vaan rengastettiin Kemiössä

Kemiössä epäilty joutsenten ampuminen on paljastunut luvalliseksi lintujen rengastukseksi. Helsingistä ja Espoosta kotoisin olevat lintujen merkitsijät ilmoittautuivat itse maanantaina Kemiön poliisille luettuaan lehdestä uutisen kyhmyjoutsenten ampumisesta.

Joutsenia rengastetaan parhaillaan eteläisellä merirannikolla. Tutkimuksessa ovat mukana Helsingin yliopiston eläinmuseo sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Kiikareilla rengastusta veneestä seurannut sivullinen oli ilmeisesti luullut rengastajien haaveja haulikoiksi. Veneellä liikkuneet rengastajat ottivat joutsenten poikasia kiinni haaveilla.

Poliisi arvelee mielikuvan ampumisesta syntyneen, koska lähistöllä ammuttiin muita vesilintuja.

HS 26.8.92

Tidender från Houtskär

Vintern i den sydvästligaste delen av skärgårdshavet har varit mild och snöfri vilket bl a försvårar skogsharens existensmöjlighet med sin vita vinterpäls i den snöfria terrängen. Havsörnarna har redan vid dethär laget konsumerat nästan alla harar.

På Rosmansskär i Hypeis, Houtskär, utfodras såsom otaliga vintrar tidigare på olika holmar och skär, havsörnarna med själv döda förmodligen oslaktade hel- och halvruRNA svinkadaver, som stinker vida omkring, fullproppade med antibiotika och allehanda giftpreparat i försök att få dem att överleva. Matningen sker i byns tätaste skärgård där skärgårdshavets samtliga 10-15 örnar, hundratal korpar och trutar åstadkommer en irriterande oreda för holm- och vattenägare, som fiskar i dessa vatten. Örnarna har enligt uppgift totalt utrotat alla harar samt skogs- och sjöfåglar på och kring öarna i omedelbar anslutning till matningsplatsen och har nu börjat kretsa över de större öarna och byarna där de söker färskare föda.

Örnen är som känt den farligaste rovfågeln som finns i Finland. Den utrotar alla våra vackra smådjur, både vilda och tama samt skogs- och sjöfågel, också fårens små lamm.

Skärgårdsbor klagar att de fått skelettdelar och ben från svinkadavren i sina nät vilket tyder på att ornitologerna vid försök att städa på matningsplatserna har kastat benen i sjön. Benen bör ovillkorligen grävas ned eller föras till någon avstjälpningsplats. Naturen och miljön, som skärgårdsbefolkningen skyddat och hållit i helg genom århundraden blir småningom numera nedsmutsad av aktivister från städerna och fastlandet.

Skogs- och holmägare uttrycker sin förbittring över den brutala nonchalans från ornitologerna, vilka utan att tillfråga skogs- och holmägare spikar upp frednings- och förbudstavlor samt trälavar på

tallarna. Det vore av vikt att veta med vilken makt och myndighet.

Att örnarna, på grund av de ruttna as som de matas med, skulle ha klarat sig från en förmodad utrotning är en utopi och skulle de igen på grund av miljögifter varit utrotningshotade hade de i dag varit totalt utrotade när giftmängderna har stigit in emot 100% på vissa områden.

Sälén skulle också enligt vetenskapen dö ut av miljögifter, men har trots detta ökat avsevärt t ex i Bottenhavet och Bottenviken att fiskarna mer och mer klagar över rivna nät, och detta trots att de icke blivit matade som örnarna.

Det är allmänt känt och påtalat att när ett område blir fredat börjar vetenskapen ofreda både djur och fåglar, med andra ord använda dem till sina leksaker, genom att väga, mäta, ringmärka och måla fåglar och djur vilket resulterar i att fåglar och djur är mycket mera ofredade som före områdets fredning.

På grund av matningen blir örnarna småningom förmodligen flockfåglar med nedsatt förmåga att söka föda och den naturliga spridningen upphör.

Personligen minns jag tiden från 1920 till 1939. Under denna tid bestod örnstammen i Skärgårdshavet ut mot Skiftet av ett till två och någon gång tre örnrevir. Island kunde man se en eller två örnar kretsa över öarna och fjärdarna. Detta var den normala örnstammen som alltid funnits genom århundraden och som icke skadade eller irriterade. Samma mängd örnar fanns efter krigen om också något par, på grund av den uppblussande oredan i Skärgårdshavet genom storfärjorna, skärgårds- och linjeflyget, trälarna och den växande motor- och segelbåtsturismen, hade sökt lugnare områden.

Vetenskapen betecknade örnarnas flyttning som utrotning via miljögift. Många ställer i dag frå-

gan varför örnstammen måste öka utöver den genom århundraden normala numerären då den naturliga förutsättningen icke ger rum för en större örnstam i Skärgårdshavet. Ytterligare har det gjorts förslag att skogen kring örnreden borde fredas. Örnarna har existerat genom årtusenden utan fredade skogsområden, varför detta märkliga förslag?

Det vore med största sannolikhet hög tid att avsluta matningsproceduren och städa bort varten- da ben från matningspunkterna, särskilt för örnarnas och ornitologernas men också skärgårdsbornas bästa.

OLOF RINGWALL

ÅU 30.1.91

Suuri Johtaja ja varpuset

Tokio
Helsingin Sanomat
Juhani Lompola

Pohjois-Korean presidentin Kim Il Sungin täyttäessä keskiviikkona 80 vuotta, syntymäpäivälahjojen joukossa on hieno patja ja siihen sopiva huopa. Ne on tehty varpusten pehmeistä niskauntuvista.

700 000 varpusta on saanut osallistua "Suuren Johtajan" syntymäpäivälahjaan, kertoo Asian Wall Street Journal, jota pidetään yhtenä Aasian luotettavimmista julkaisuista. Lehden mukaan presidentti Kim saa myös 5 000 elävää sammakkoa ja 300 ankkaa. Ne on tarkoitettu johtajan terveyden ylläpitämiseen.

HS 15.4.92

Uhkauksia, suojelupropagandaa, persoonallisuuksia

JÄSENTIEDOTE 6/82

Virolahdesta on tullut lintuharrastajien toivioviretien luvattu kohde. Valitettavasti ei ilman häiriöitä. Viime keväänä kunnassa järjestettiin kymmeniä tuhansia markkoja maksanut suuretsintä, jonka kohteena oli ti-lausoussin mukana Virolahdelle linturetkelle saapunut 16-vuotias luonnonharrastaja. Koska "harrastaja" hieman törmäili, ja alkoholilla oli

JULKINEN VAROITUS

Yhdistyksen hallitus päätti 17.03.1982 pitämässään kokouksessa antaa julkisen varoituksen yhdistyksen jäsen [REDACTED] oli 20.02.1982 kävellyt jäitse Tvärminnen eläintieteellisen aseman alueella pidetylle kotkahaaskalle säikyttäen siellä ruokailevat linnut pois.

1) Jurmon lintuasema on lintuasema eli siellä tehtävä työ on oltava laadultaan parasta eikä siellä tarvita turisteja purnaina muuttoaikoina! Jos tähän ei pyritä ja mikäli hallitus ei halua pitää asemaa lintuasemana, niin toiminta voidaan minun puolestani lopettaa.

"Musta lista"

TLY:n jäsentiedote vuosien saatossa

Siinä missä yhdistyksen jäsenet 15-20 vuotta sitten saivat joskus käteensä tiedotevastaavan todellisen verbaaliseen muotoon puettun hengentuotteen, saavat nykyiset jäsenet tietonsa aina kantti kertaa kantti lapulla, jossa ei asiansa lisäksi ole tilaa millekään muulle. Jokainen rivikin tuntuu laskutikulla lasketulta, jotta se mahtuu mukaan. Tästä voidaan tietysti olla monta mieltä; jotkut eivät pidä tätä huonona asiana, toiset taas kaipaaisivat näin laman aikana hieman kevyempääkin otetta.

Luonnon puolesta

TLY:n jäsentiedote eli kukkein-aikaansa nimenomaan 1970-luvulla, jolloin yhdistyksellä oli onni saada tiedotevastaaviksi eräitä sängen kyvykkäitä kynänkäyttäjiä ja samalla myös persoonallisuksia, jotka erottuivat tavallises-ta massasta. Vuosikymmentä leimasi TLY:ssäkin ennen kaikkea voimakas luonnonsuojelu-

TLY on aina ollut tunnettu siitä, että se myös tiedottaa asioista jäsenistölelle. Yhdistyksen ensimmäisistä vuosista alkaen tämä on tapahtunut jäsentiedotteen avulla. Sama linja jatkuu edelleen, mutta vielä 1970-luvulla vallinnut jäsentiedotteiden persoonallinen sävy tuntuu kadonneen jonnekin.

henki, joka näkyi lähes joka tiedotteessa. Vai mitä sanotte seuraavasta:

"Oman pesän likaaminen on lo-petettava, vastuu kuuluu jokaiselle retkeilijälle. Havaintopaikkojen luonnonraiskaus aiempien vuosien mallin on toimintaa, joka sotii raskaasti lintuharrastusta vastaan. Muutontarkkailua estävän puun katkaiseminen ja heinikon polttaminen ovat periaatteellisia virheitä, sillä jos luonto katoaa, katoaa myös osa linnuista. Olemmeko periaat-teettomia omaan pussiin pelaajia? Vai olemmeko vain nykyajan riistometsästäjiä, jotka ovat vaihtaneet luodikon kiikariin ja topatut linnut pinnapörssiin? Ole solidaarinen muille, vältä roskaantumista, älä tuhoa luontoa. Yleisön suhtautumi-nen lintuharrastukseen riippuu suu-resti sinun käyttäytymisestääsi maas-tossa". (tiedote 3/1972).

Täyttää asiaa vieläkin. Entäs siten seuraava tiedotevastaavan runoon muotoon puettu kannanotto:

Rauno Laine

Koska olen bongeri ja minulla on 299 eliatu, saan laittaa kaikki aseman verkot, jotta saisin KOVAN kiinni (tosin minulla ei ole rengastuslupaa)?

Aseman kattiloita ei tarvitse pestä kuin kerran kuukaudessa?

Koska asema on täynnä voin pystyttää teltan Jurmossa mihin vain kysymättä lupaa keneltäkään, sillä olen lintumies?

Vaikka kaasu on loppu ja lämmitin rikki niin minun ei tarvitse ilmoittaa asemanhoitajalle kyllä seuraava sen tekee?

"Johan pöllönpoikasetkin tajuavat sen ja yrittävät sinulle selittää, et ehkä osaa oivaltaa kuunnellesasi keuhkoissasi kun myllertää väkevä viidan ilma kahdeksanvärisen syväpainopostikortin perustuslaillisen seisovassa supikansallisessa järvenrantaidyllissä sykkii atomikäyttöinen amerikkalaisvalmisteinen sydän."

(tiedote 5/74).

Tiedote 4/1974 toteaa puolestaan, että luonnonsuojeluun välinpitämättömästi suhtautuva lintumies on paradoksi. Joissakin tiedotteissa toivotaan myös TLY:n jäseniltä suoraa osallistumista, esimerkiksi luonnonsuojelumiehenosoituksiin.

Toinen tyypillinen henki tuon ajan jäsentiedotteissa oli pinna- ja bongausvastaisuus. TLY:n jäseniä kehoitettiin useasti jättämään pinnatouhut sikseen ja tekemään jotain järkevää, kuten osallistumaan suojeluun. Tiedote 8/1973 toteaa:

*"TLY:n on kohotettava katseen-
sa ja nähtävä vastuunsa. Pois itse-
arvoisesta pinnatouhusta, eteenpäin
tasapainoiseen lintutieteeseen ja
-harrastukseen. Sihteerit toivottaa
huurumaamaisia aamuja tiaisten
joukossa, mutta älä jäädytä päätäsi,
vaan epäile, ota selvää ja ajattele,
mistä olikaan kysymys?"*

Runot

Useassa tiedotteessa julkaistiin myös joko tiedotevastaavan itse kehittelemä tai muuten tunnettu runo. Kovasti runollisia näyttävät tuon ajan tiedotevastaavat olleen. Esimerkkinä:

*"Kehtolauluista
joita äidit hyräilevät
uutisiin
joita kuuluttajat radiossa lukevat
on tajuttava valhe
kaikkialla maailmassa
ihmissydämissä, kirjoissa, kaduil-
la
Voi mikä riemu- ymmärtää
mikä on katoamassa
ja mikä kasvaa tilalle"*
(tiedote 7/1973).

Tiedotteen tekijän oma hengen tuote lienee seuraava kehoitus:

*"Kuten sanottu, lisää tietoa tiikuu
asioista kokouksessa, joten käykää
ihmeessä...
eikä se niin ihmeellistä olisi, jos
vaikka itekin
ulkona kävisitte
ilmaa nuustelisitte, oravalta kysyi-
sitte
a kuinas on käpyin kanssa ollu...
eikä se ulkomaailma ole pelkkä
Martinsillan kulma
noin kuvainnollinen ollakseni"*

(tiedote 6/1974).

Voiko tämän jälkeen kukaan olla tulematta kokoukseen tai lähettämättä ulos lenkille, kysyn vaan?

Keväthuuma lienee innoittanut tiedotetoimittajan joskus myös vallan runolliseksi. Mitä luulette, kumpi on parempi: Tiedotteen alussa todetaan kuivasti, että TLY:n kokous siellä ja siellä ja se ja se pölisee aiheesta tämä, vai seuraava:

*"Jälleen on käsillä aika, jolloin
töyhtöhyypät kirmaavat kiimaisina
lämpimässä auringossa kylpevän
ruovikon yllä - sinne tänne mielettö-
mästi humisevin siivin viihtoen -
aivan kuin maailmassa ei olisi mi-
tään muuta kuin ne kaksi, häikäise-
vä aurinko ja tuoksuissa ilmassa
väreilevä naurulokkikuoron riemu-
kas kirkuna. Eikä pitäisikään olla...
Tuollaisena hetkenä, jolloin elämä
on kuin runoa..."*

*Ystävät, ottaa oppia. Eli jäl-
leen on aika pitää TLY:n kokous,
siispä kokoontukaamme...*
(tiedote 3/1973).

Tällaisen kutsun saajan on suorastaan pakko tulla kokoukseen, eihän elämän runollinen harmoonisuus muuten voi jatkua.

Huliganismia vastaan

Oman lukunsa muodostavat erilaiset uhkaukset yms, joista yksistään täytyisi varmaan monta tiedotetta. Jäseniä on vuosien varrella uhkailtu jos jonkinlaisilla kamalilla seurauksilla, annettu julkisia varoituksia jne. Todellinen pykälänikkari (lakimies?) lienee ollut asialla jo vuonna 1971, huhtikuun tiedotteessa: "Rauvo-
lanlahdella ja muualla ilmenneen sopimattoman käyttäytymisen johdosta hallitus haluaa tässä yhteydessä huomauttaa, että sellainen yhdistyksen jäsen, joka syyttää tai osallistuu nuotion ylläpitämiseen voimatta näyttää

MÄ EN MILLÄÄN VOI
KÄSITTÄÄ, ETTÄ MITEN NOI
TOISTAA TOIN MUOTILLEEN
AINA SAMALLA TAVALLA!

Anneli Lehtinen

maanomistajan suostumusta tai joka muulla tavoin esim, puita kaatamalla, roskia levittämällä käyttäytyy vastoin hyviä ulkoilutapoja, tulee asetettavaksi niiden seuraamusten alaiseksi, joita yhdistyksellä on käytettävissään". Jotenkin tulee mieleen joulurauhan julistus, jossa myös uhkailaan vähän samalla tavalla...

Entäpä sitten Jurmo:

"Pienempiäkään järjestyshäiriötä ei Jurmossa sallita. Jos niin on ut ska vi gä. Joten esim. alkoholikielto pysyy kovistettuna voimassa." (5/1974). Jurmoon palataan lähes joka tiedotteessa, varsinkin alkoholiasioihin, jota "ei saa viedä saarelle sen enempiä päässä kuin putelissakaan" (8/1975).

1970-luvun lintumiehet lienevät olleet aikamoisia happeja. Paljon tilaa saivat ns. Virolahden tapahtumat vuonna 1978. Tiedo-

te 6/1978 toteaa koko sivun artikkelissaan mm:

"Eräät yhdistyksen jäsenet - nk. "vanhemman polven kriittiset pinnamiehet" - ovat tämän vuoden aikana aiheuttaneet harmia retkeilytyylillään. Jurmossa oli todennäköisesti keväällä alkoholijuomia mukana, vaikkei varsinaista häiriötä aiheutettukaan. Virolahdella kiukustui paitsi vuokraisäntä, myös paikalliset kesäasukkaat siinä määrin, että lähtivät kesken viikonlopun pois mökeiltään. "Melkoinen show se oli", kommentoi eräs tohtori E. Pohjois-Suomessa erään tutkimusaseman henkilökunta ihmetteli, miksi TLY sietää tuollaista käyttäytymistä."

Tämän jälkeen todetaan, ettei yhdistyksellä ole varsinaista sanktiovaltaa, mutta ystävällinen kirje tapahtumista on asianomaisille mennyt.

Myöhemminkin on jouduttu puuttumaan tiedotteen välityksellä Jurmon tapahtumiin, kotkien häirintään haaskoilla yms. Yhdistyksen ensimmäinen (ja viimeinen?) julkinen varoitus annettiin jäsentiedotteessa 5/83. Tapahtuma oli myös alkuna erään vaihtoehtoisen bongausliikkeen syntyyn:

"TLY:n hallitus päätti 4.5.1983 pitämässään kokouksessa yksimielisesti antaa julkisen varoituksen seuraaville yhdistyksen jäsenille: (5 nimeä). Perusteluina mainittakoon jo pitkään jatkunut kokousten häirintä sekä yhdistyksen ja sen jäsenten mainetta vahingoittava toiminta."

Tässäkin asiassa mielipiteet käyvät voimakkaasti ristiin. Joidenkin mielestä tällaisten uhkailujen paikka ei ole tiedotteessa, toiset taas katsovat että TLY:n on pakko puuttua omien jäsenten töppäilyihin julkisestikin. Nykyään tällaiset tapaukset ovat onneksi tiedotteessa hyvin harvinaisia. Pojasta lienee polvi parantunut?

Suoranaista paheksuntaa tiedotteessa ollutta kohtaan en juuri muista ilmenneen kuin yhden ainoan kerran. Tällöin yhdistyksen nuorimpien jäsenten vanhemmat hermostuivat jostain syystä. Turhaanko, jokainen päätelkään itse oheisesta kuvasta. (tiedote 7/1979). Mielestäni kuvassa vain tiivistyy kahden innokkaan nuoren luonnontutkijan palava innostus lintuja kohtaan...

Lopuksi on tietenkin mainittava ne, jotka aikojen kuluessa ovat olleet mukana vääsämässä jäsentiedotetta; 1970 Ilkka Oksala, 1971 Esa Lehtikoinen, 1972 Seppo Pekkala ja Olli Arjamaa, 1973 Veijo Vänskä, 1974 Ari Viennonon, 1975 Heikki Karhu, 1976 Raino Pönni, 1977-78 Juhani Toukola, 1979 Vesa Multala, 1980-81 Tapani Missonen, 1982 Janne Suomela ja Juha Vuorinen, 1983 Esa Supperi, 1984-85 Esa Halsianho, 1986 Tapani Veistola, 1986-88 Jyrki Normaja, 1989 Simo Veistola, 1990 Rauno Laine ja 1991-Mikko Suhonen.

Leudot lintutalvet 1989/90 ja

Tämä on talvikatsauksen toinen kiireellä kasattu versio. Alkuperäinen teksti seikkailee jo kuudetta kuukautta postissa Naantalin ja Nauvon välillä.

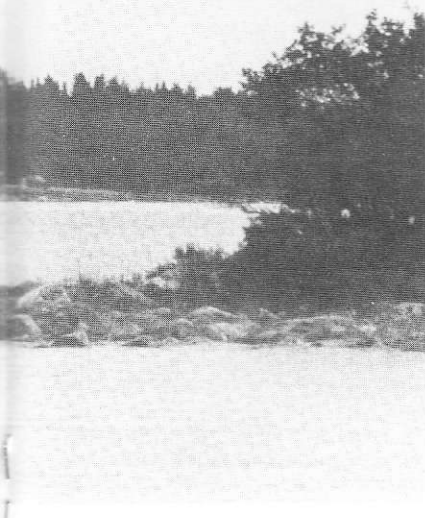
Esa Laine

Katsauksessa käsitellään neljän leudon talven jakson keskimmäisten talvien lintuhavainnot ajalta 1.12.-15.3. Koska muutto alkoi kumpanakin talvena jo helmikuussa on selvät muuttohavainnot muutamaa poikkeusta lukuunottamatta jätetty pois. Niinkään julkaistaan rareiteettikomiteoiden käsittelyyn kuuluvat havainnot ao. harvinaisuuskatsauksissa.

Talvi 1989/90

Alkusyksy oli säätilaltaan normaali, vain lokakuussa oli yksi kylmä viikko. Marraskuun lopussa alkoi sitten runsaan kuukauden mittainen tavallista kylmempi jakso, jonka aikana lunta kertyi lähes puoli metriä. Tammi- ja helmikuun keskilämpötilat olivatkin sitten +-merkkisiä ja lumi sulii tammikuun aikana pois. Sisä- ja

Nuori merikotka arviomassa uivaa valkohäntäpeuraa Liesluodossa. Leuvot talvet suosivat lajin talvehtimistä saaristossa.

Mikko Tamminen, Uusikaupunki 7.10.90

a 1990/91

välisaaristossa oli ohutta jäätä joulukuusta helmikuun alkuun, mutta ulkosaaristo pysyi jäättömänä koko talven.

Talven lajimääräksi tuli 116, mikä ylittää reilusti normaalin talven 1988/89 luvun 102, mutta jää reilusti edellisen leudon talven 1987/88 luvusta 124. Vesilinnut, petolinnut ja pöllöt olivat hyvin edustettuna, mutta kylmä loppusyksy karsi varpuslintujen

satunnaistalvehtijoita ja mm. kurpat kokonaan pois. ARK:n lajilistalta mukana luvussa ovat pikku-uikku, harmaasorsa ja isolokki.

Havaintonsa palautti 45 lintuharrastajaa. Jurmon lintuasema oli miehitetty joulukuussa 22, tammikuussa 16, helmikuussa 15 ja maaliskuun alkupuolella 9 päivää.

Talvi 1990/91

Syksyn sää oli kutakuinkin lämmin; marraskuun keskilämpötila oli asteen tavallista kylmempi, mutta joulukuun keskilämpötila jo 2.5 astetta lämpimämpi. Tammikuussa saatiin ohuelti lunta, mutta meri pysyi avoinna kunnes helmikuussa talvi kiristi otetaan sen verran, että saaristo jäätyi aina ulkosaariston pohjoisreunaa myöten. Jäät lähtivät maaliskuun lopulla.

Talven lajimäärä oli 114, mihin sisältyvät RK/ARK-lajilistalta pikku-uikku, lyhytnokkahanhi, isolokki ja pikkukajava. Varpuslintujen satunnaistalvehtijoita oli muutama vähemmän kuin edellisenä talvena vaikka syksy olikin siedettävä.

Havaintonsa palautti 32 lintuharrastajaa. Jurmon lintuasema oli miehitetty joulukuussa 20, tammikuussa 11, helmikuussa 16 ja maaliskuun alkupuolella 2 päivää.

Lyhenteet

Kunnat: Alastaro (Ala), Askainen (Ask), Aura (Aur), Dragsfjärd (Dra), Halikko (Hal), Houtskari (Hou), Iniö (Ini), Kaarina (Kaa), Kalanti (Kal), Karainen (Kar), Kemiö (Kem), Kiikala (Kii), Kisko (Kis), Kodisjoki (Kod), Korppoo (Kor), Koski Tl. (Kos), Kustavi (Kus), Kuusjoki (Kuu), Laitila (Lai), Lemu (Lem), Lieto (Lie), Loimaan kaupunki (Loi), Loimaan kunta (Loi mlk), Marttila (Mar), Masku (Mas), Mellilä (Mel), Merimasku (Mer), Mietoinen (Mie), Muurla (Muu), Mynämäki

Havainnoitsijat:

Talvelta 1989/90 palauttivat havaintonsa: P.Alho (PAI), B.Blomqvist (BBI), H.Eloranta (HEI), E.Gustafsson (EGu), K.Haapala (KHa), J.Hakala (JHa), H.Heikkilä (HHe), R.Heinonen (RHe), M.Helin (MHe), J.Helstola (JHe), O.Kanerva (OKa), J.Karvonen (JKa), H.Klemola (HKI), T.Koskela (TKo), S.Kunttu (SKu), E.Kärkkäinen (EKä), E.Laine (ELa), J.Laine (JLa), P.Laine (PLa), R.Laine (RLa), S.Laukkanen (SLa), H.Lindholm (HLi), R.Lindroos (RLi), T.Nikkanen (TNi), M.Nordström (MNo), J.Normaja (JNo), T.Numminen (TNu), J.K.Nurmi (JKN), K-O.Pettersson (KOP), H.Päivärinta (HPä), J.Riihimäki (JRI), A.Rivasto (ARi), L.Saari (LSa), V-V.Salonen (VVS), R.Saranto (RSa), M.Suhonen (MSu), A.Suoranta (ASu), S.Sällylä (SSä), M.Tamminen (MTa), J.Tittonen (JTi), P.Toola (PTo), J.Valkama (JVa), J.Wessman (JWe), A.Vienonen (AVi) ja H.Virtanen (HVi).

Talvelta 1990/91 havaintonsa palauttivat: S.Aaltonen (SAa), P.Alho (PAI), A.Aurela (AAu), R.Heinonen (RHe), M.Helin (MHe), J.Helstola (JHe), O.Kanerva (OKa), K.Ketola (KKe), H.Klemola (HKI), H.Kormano (HKo), S.Kunttu (SKu), E.Kärkkäinen (EKä), E.Laine (ELa), J.Laine (JLa), P.Laine (PLa), R.Laine (RLa), R.Lindroos (RLi), P.Loivaranta (PLo), E.Lunden (ELu), J.Normaja (JNo), T.Numminen (TNu), K-O.Pettersson (KPe), K.Rainio (KRa), M.Rintanen (MRi), K.Salo (KSa), V-V.Salonen (VVS), M.Suhonen (MSu), A.Suoranta (ASu), P.Toola (PTo), W.Velmala (WV), V.Vänskä (VV) ja M.Ylitälo (MYI).

Lisäksi käytettävissä olivat yhdistysten havaintovihot Mietoistenlahdelta, Paimionlahdelta, Ruissalosta, Friskalanlahdelta ja Hevonpäästä sekä Yliopiston pinnalista.

(Myn), Naantali (Naa), Nauvo (Nau), Nousiainen (Nou), Oripää (Ori), Paimio (Pai), Parainen (Par), Perniö (Pern), Pertteli (Pert), Piikkiö (Pii), Pyhäranta (Pyh), Pöytyä (Pöy), Raisio (Rai), Rusko (Rus), Rymättylä (Rym), Salo (Sal), Sauvo (Sau), Suomusjärvi (Suo), Särkisalo (Sär), Taivassalo (Tai), Tarvasjoki (Tar), Turku (Tur), Uusikaupunki (Uus), Vahto (Vah), Vampula (Vam), Vehmaa (Veh), Velkua (Vel), Västanfjärd (Väs) ja Yläne (Ylä).

Vesilinnut

KAARKURI *Gavia stellata*

1989/90

Ei yhtään havaintoa.

1990/91

Kolme havaintoa: 4.12. Utö 1p (HKL) sekä Jurmossa 22.12. 1 juv/tp (SLa) ja 5.1. 1p (APa ym.)

KUIKKA *Gavia arctica*

1989/90

Jurmossa 24.2.-1.3. yksi lintu. Muualta vain yksi havainto 14.1. 1p Par-Nau lossi (JNo).

1990/91

Ei havaintoja.

KUIKKALINTU *Gavia sp.*

1989/90

Jurmossa neljä havaintoa aikaväliltä 3.12.-2.3. Lisäksi 9.2. Uus Liesluoto 1 SW (JLa).

1990/90

Jurmossa 2.12. yksi muuttava SW (HNu ym.), samana päivänä välillä Jurmo-Aspö 2p (JHe). Muut: 4.12. Dra Öro 2m SW (JHe), 15.12. Rihtniemi 1 (PAI), 24.-25.12. Dra Olmö's Ip (SAa) ja 1.1. Utö 1m W (MSu).

SILKKIUIKKU *Podiceps cristatus*

1989/90

Jurmon ulkopuoliset havainnot: 2.12. Rym Koisaari 1 (JWe), 15.1. Nau 1tp (PAI) ja 19.1. Kor Bokulla 1tp (PAI).

1990/91

Jurmossa 15.12. 1p (HHa) sekä 9.3. 1m W, joka on todennäköisesti jo kevätmuutolla. Muualta: 8.12. Par Lemlax 4tp p ja 9.12. vielä 3p (RLi).

HÄRKÄLINTU *Podiceps griseigena*

1989/90

Jurmossa nähtiin ainoat: 2.12. 1 ja 13.12. 1.

1990/91

Ei havaintoja.

MERIMETSO *Phalacrocorax carbo*

1989/90

Jurmossa nähtiin koko talven ajan 1-50 lintua. Utössä muutamia läpi talven, maksimit 15.12. 18 sekä 16.2. 15 (PAI). Muualla vain 14.12. Pyh Rihtniemi 1 (ELa), 18.12. Pii Toivolinnna 1p (MPi), 2.3. Pyh Rihtniemi 1p (?) ja Nauvossa muutamia yksilöitä läpi talven.

1990/91

Jurmon päiväsumat vaihtelivat 10-100 yksilön välillä. Ainoa muualta tullut: 5.1. Utö 40 (PAI)

HARMAAHAIKARA *Ardea cinerea*

1990/91

6.12. Pii Toivolinnna 1 (MPi), 29.12. Nau Keskusta 1 (ELi) ja Jurmossa 1.1. 1 kiertelevä.

KYHMYJOUTSEN *Cygnus olor*

1989/90

Suurimmat päiväsumat: 28.1. Nau Kirjainen-Borstö 208p (RHe) ja 24.2. samalla alueella 253p (RHe).

1990/91

Jurmossa: 6.1. 20, 12.1. 35, 16.2. 41, 18.2. 42, 19.2. 195 ja 28.2. 225 yksilöä. Paras päiväsukka muualta oli Nau Prosvik-Borstö 2.2. 182 ad 63 juv eli 245 yksilöä (MYI ym.).

LAULUJOUTSEN *Cygnus cygnus*

1989/90

Talven suurimmat parvet Nau Pensarissa: 9.1. 12 ad + 4 juv (JHe) ja 6.2. 19 ad + 6 juv (JHe). Jurmossa joulukuussa 4-16 yksilöä.

1990/91

Joulukuun alussa Jurmossa lähes päivittäin 3-14 yksilöä, parhaimpina 8.12. 14p (MYI). Tammikuun paras päivä 12.1. 15p (EHa). 19.2. nähdyt linnut lienevät jo kevätmuuttajia 30p (SLa). Muualta: 9.12. Par Lemlax 2 ad 4 juv (RLi), 29.12. Mie lahti 4 ad 6 juv seisivat jäällä (VVS) ja 22.1. Nau Kältinge 8p (VV) olivat parhaita päiväsukka. Talvehtijoiden yhteissumma TLY:n alueella n. 50 yksilöä.

KANADANHANHI *Branta canadensis*

1989/90

Kanadalainen oli kateissa, ainoastaan Turun satama-Ruissalo 1-9 lintua koko talven (monet).

1990/91

Kanadalainen oli tosi harvalukuinen, ainoastaan yksi vajaan 20 yksilön parvi seilasi välillä Tur Ruissalo - Rai Reasonlahti läpi koko talven.

VALKOPOSKIHANHI *Branta leucopsis*

1989/90

2.12. Tur Ruissalo 1 (SKu), 8.12. Pyh Rihtniemi 2m (KHa) sekä 15.3. Utö 3 (ARi).

RISTISORSA *Tadorna tadorna*

1989/90

Kevätmuutto alkoi jo helmikuussa: Jurmossa 22.2. 1k, maaliskuussa jo useita. 26.2. Nau Klobbskärsfjärden 2p (VV).

HAAPANNA *Anas penelope*

1989/90

Vuoden vaihteessa Jurmossa 1k. 1990/91
8.12. Jurmossa 1k.

TAVI *Anas crecca*

1989/90

Jurmossa koko joulukuun ja tammikuun alun yksi yksilö.

1990/91

Tavejakin löytyi: 15.12. Tur Ruissalo puhdistamo 1k (ETa), 5.1. Nau Skärgården 1n (RHe), 20.1.-27.1. Pern Mathildedahl todennäköisesti siipirikkoineen n. (HKI ym.), 20.1. Naa satama 1 jp k joka myöhemmin siirtyi Ukko-Pekan sillan sulaan (JNo) ja 21.2. Rai Reasonlahti 1k (RHe).

SINISORSA *Anas platyrhynchos*

1989/90

Jurmon maksimi 9.12. 260p + 1 albiino yksilö joka vietti talvensa saarella. Suurimmat keskittymät muualta: Naa Ukko-Pekan silta koko talven 100-300 yksilöä (ELa) ja 14.1. Tur Rauvola 177p (PAI).

1990/91

Suurimpia kerääntymiä olivat 8.12. Jurmossa 350 ja 17.1. Aurajokiranta-satama n. 600 (MSu).

JOUHISORSA *Anas acuta*

1989/90

Kolme havaintoa Jurmossa aikavälillä 9.-13.12. Havainnot koskenevat samaa yksilöä.

TUKKASOTKA *Aythya fulicula*

1989/90

Joulukuussa vielä useilla paikoilla. Mitään suurempia keskittymiä ei kuitenkaan ilmoitettu. 2.12. Tur Ruissalo 5 (ASu), 10.12. Kor Utö 3 (JNo) ja 10.2. Naa Ukko-Pekan sula 4 (ELa) olivat suurimmat parvet. Runsastui jo helmikuun-maaliskuun vaihteessa.

1990/91

Jurmossa 2.12. 1p, sen jälkeen vasta 15.2. 1p. 23.2. 2p ja 27.2. 3p Muualla: 24.12. Tur Ruissalo 2k, 1n (JNo), 1.1. Naa Navire 1k, 1n (PAI) sekä 31.1. Nau Svinö 3p (VV). Aika vähissä olivat.

LAPASOTKA *Aythya marila*

1989/90

Jurmossa joulukuussa 1 yksilö.

1990/91

27.2. Jurmossa 2 sekä 28.2. enää 1. 1.1. Naa Navire 1n (RSa) samana päivänä Uus Pyhämaa 1p sekä Pyh Pullo-kari 1 (RLa) ja vielä 2.2. Uus Lyökki 1 (Rhe).

PUNASOTKA *Aythya ferina*

1989/90

24.2. Rym Aasla 1 (LSa) lienee jo muutannut yksilö.

1990/91

Kaksi punasotkaakin jäi rannikolle talvea pitämään: 22.12.-24.12. Tur Ruissalo 1k (JNo) sekä joulukuutammikuu Kem Strömman 1p (monet).

Jouko Hakala, Siltö 5.90

Tukkasotka viivytti syysmuuttoaan ja aikaisti kevätmuuttoaan muttei vielä jäänyt talvehtimaan.

HAAHKA *Somateria mollissima*
1989/90

Olipa haahka vähissä. Jurmossa 1.12.-20.2. 1-30 yksilöä, tämän jälkeen yleisty. Muualla 2.12. Tur Ruissalon Kolkka 12 (MSu, RLi) ja 28.1. Utö 24 (JNo).

1990/91

Jurmossa haahkoja oli aika harvassa, ainoastaan muutamia n. 10 yksilön parvia nähtiin. Muuallakin aika harvinainen: 4.12. Utö 10 (HKl) sekä 4.1. Paraisten-Nauvon Lossilla 4n (MSu).

ALLI *Clangula hyemalis*
1989/90

Jurmossa joulukuulta neljä havaintoa kolmesta linnusta sekä 3.2. 17 lintua. Utössä 30.12. 1250 (JHe) ja 28.1. 600 (JNo). Muuten vain yksittäisiä lintuja muutamilta paikoilta.

1990/91

Jurmossa paras kuukausi oli joulukuu, jolloin suurin nähty parvi oli n. 90 yksilöä. Muina kuukausina muutamia 10-50 yksilön parvia. 4.12. Dra Öro 145 (JHe), 15.12. Pyh Rihtniemi 25 (HKl), 15.12.-24.12. Tur Ruissalo Kolkka 1k (monet). Vuoden vaihteen jälkeen vain yksi havis 2.1. Rai Kunkopää 1n puk (RHe).

MUSTALINTU *Melanitta nigra*
1989/90

Kaksi havaintoa: 2.12. Sär Nixor 2 (JKN) ja 28.1. Nau Styrsholmarna 3 (RHe).

1990/91

Jurmossa 10.12. neljä, 2.1.-19.2. yksi, 9.3. kaksi ja 10.3. kuusi yksilöä. Muualla: 1.12. Tur Ruissalo peräti 5k 4n (ASu), 8.12. Par Lemlax 1 (SKu ym.), 5.12. Pyh Rihtniemi 2 (PAI) ja viimeisenä havaintona 31.1. Nau Peno 1n puk (VV).

PILKKASHIPI *Melanitta fusca*
1989/90

Jurmossa koko talven 1-3 yksilöä. Muut: 6.1. Utö 1 (JNo) ja 2.-4.12. 2 (PAI).

1990/91

Jurmossa koko talven 1-9 yksilöä. Muualla: 1.12. Tur Ruissalo 4p (JNo ym.), 2.12.-23.12. Par Lemlax 6n puk (SKu ym.), 1.1. Nau Pernäs - Kor Utö 4 (MSu) sekä 23.1. Nau Stora Kalskär 6 (VV).

TELKKÄ *Bucephala clangula*
1989/90

2.12. Par Lossi 20 (EGu), 12.12. Kor Wattkastin lossi 11 (ASu) ja 14.12.

Utö 14 (PAI) olivat suurimmat kertymät. Muutto alkoi helmikuun puolenvälin jälkeen.

1990/91

2.1.-29.1. Nau Källdinge-Pensar päivittäin 6-60 yksilöä, epätavallisen runsas esiintyminen tammikuussa (VV). 2.2. Nau Prostvik-Borstö 130 (MYI). Jurmossa 16.-17.2. 208p + 19m, mutta silloinhan olikin jo kevät.

UIVELO *Mergus albellus*
1989/90

Kaikki havainnot: 2.12. Par Lossi 1 (PTö), 18.1. Rym Aasla 1n p (LSa), 21.1. Nau Stenkär 1 (PTö) ja 4.2. Nau Mattnäs 1/4p (JHe).

1990/91

Jurmossa: 5.2. 1n puk ja 16.2. 4. Muualla: 1.12. Kus Laupunen 1n puk (ASu), 15.12. Uus Pullokari 1n puk (PAI) sekä Par Lemlax 1n puk (MSu) ja vielä 1.2. Tur Ruissalo 1n puk (ASu).

ISOKOSKELO *Mergus merganser*
1989/90

Jurmossa joulu-tammikuussa 1-20 lintua. Maksimi 17.2. 60, joista osa lienee jo kevätmuuttajia. Suurimpia määriä muualta: 1.12. Rym Aasla 85 (LSa), 14.1. Kem Strömma 15 (JKN),

12.2. Kor Verkan 27 (ASu) ja 24.2. Kirjainen-Borstö 380, joista osa jo muuttolintuja (RHe).

1990/91

Jurmossa havaittiin joulukuussa ja tammikuussa lähes päivittäin 15-35 yksilöä, helmikuussa määrät lisääntyivät. Paras päivä 16.2. 600p + 60m; siispä kevät alkoi koittaa. Suurimpia summia muualta: 5.1. Nau Prostvik-Borstö 595 (RHe) ja 17.2. Jurmo-Pernäs 1233p + 24m (JHe), näistä välillä Jurmo-Aspö 1020p + 24m.

TUKKAKOSKELO *Mergus serrator*

1989/90

Jurmossa joulukuussa 6-38 lintua. Muualta: 8.12. Pyh Rihtniemi 1n (ASu), 1.1. Utö 1 (JNo), 6.1. Pyh Rihtniemi 2 (HVi) ja 24.2. Pyh Rihtniemi 2 (JNo). Suurin määrä kuitenkin 27.12. Dra Högsåra 15n (JHe).

1990/91

Havaintoja perinteisesti lähinnä Jurmosta, missä suurimmat parvet 8.12. 60p ja 16.2. 25p + 25m. Muualla eniten 5.1. Nau Prostvik-Borstö 38 (RHe) ja 12.1. Houtskär 11 (MYI) muuten vähälukuinen.

Päiväpetolinnut

MERIKOTKA *Haliaetus albicilla*

1989/90

Havaintoja tuli ennätyksellisesti toistasataa, joista osa tietenkin koskee samoja lintuja. Lähes kaikki olivat ns. "haaskamerikotkia". Lämmin talvi ja runsas haaskaruokinta yllyttää jäämään rannikolle talvehtimaan.

1990/91

Runsas esiintyminen, osa linnuista toki on samoja yksilöitä: joulukuussa n. 50, tammikuussa n. 40 ja helmikuussa n. 70 havaintoa. Suurin osa on ns. "haaska havaintoja".

SINISUOHAUKKA *Circus cyaneus*

1989/90

Utössä 1.-3.12. 1n puk. (PAL).

VARPUSHAUKKA *Accipiter nisus*

1989/90

Ilmoitettujen havaintojen kuukausisumma oli joulukuussa 18 ja tammikuussa 28 lintua. Helmikuussa jo useita kymmeniä (muutto).

1990/91

Ilmoitettujen varpushaukkojen kuukausisumma oli joulukuussa 17, tammikuussa 19 ja helmikuussa 20 yksilöä.

KANAHAUKKA *Accipiter gentilis*

1989/90

Ilmoitettujen havaintojen kuukausisumma oli joulukuussa 18, tammikuussa 21 ja helmikuussa 15 lintua. Maaliskuussa oli muutto jo hyvässä käynnissä.

1990/91

Kanahaukkojen kuukausisummat olivat: joulukuu 19, tammikuu 17 ja helmikuu 8 yksilöä.

HIIRIHAIKKA *Buteo buteo*

1989/90

Jurmossa 5.12. ja 1.3. yksi yksilö, jälkimmäinen todennäköisesti muuttanut jo. Muut: 16.12. Rai keskusta 1 (ELa), 20.12. Rym Aasla 1 (LSa), 14.1. Nau Aspö (MNo), 11.2. Sär Nixor 1 (MHe), 16.2. Rai keskusta 1 (HPä) ja 18.2. Par Lemlax 1, joka oli ollut paikalla koko talven (SKu).

1990/91

Vain yksi havainto 20.11. Ruskolla 1p (MSu ym.).

PIEKANA *Buteo lagopus*

1989/90

Jurmossa joulutammikuussa 1 lintu. Muut: 9.12. Utö 1 (JNo), 19.1. Kor

Bokulla 1 S (PAL), 21.1. Nau Borstö 1 (PTo), 21.1. Nau Löckholm 2 (PTo) ja 4.2. Nau Berghamn 1 (PAL).

1990/91

Vain Jurmossa 1.-13.12. 1 yksilö.

MAAKOTKA *Aquila chrysaetos*

1989/90

Ilmoitettuja havaintoja yhteensä 34, osa samoja yksilöitä. Nämäkin ns. "haaskakotkia".

1990/91

Jurmossa 1.12. yksi ja 19.1. yksi lintu. Muualla yli 30 havaintoa, jotka koskevat suurimmaksi osaksi samoja haaskoilla asustelevia yksilöitä. Suurin yhtäaika havaittu yksilömäärä oli Särkisalon neljä lintua.

TUULIHAIKKA *Falco tinnunculus*

1990/91

16.2.-3.3. 1p Mie Koeasema (monet).

AMPUHAUKKA *Falco columbarius*

1989/90

Kaikki havainnot: 13.12. Tur keskusta 1 (SKu), 1.1. Rai Kustavintie 1n (SKu ym.), 19.1. Raisionlahti 1 (RHe), 2.2. Tur Ruissalo 1p (SKu), 6.2. Tur keskusta 1 (EGu), 9.2. Sal Meriniitty 1 (OKa),

Rymättylässä helmikuun alussa tavatut kurjet olivat talven 1989/90 rajuin yllätys.

Jouko Hakala, Sauvo 22.4.85

10.2. Tur Topinoja 1 (JNo) ja 11.2. Pern Melkkilä 1 (JKN).
1990/91
Jurmossa vain 20.1. 1m. Muut: 6.12. Pai Vista 1p (SAa), lintu viipyi paikalla parisen viikkoa. 29.12. Tur Ävik 1k p (JNo), 26.1. Tur Topinoja 1 (ASu), 22.2. Lie Rähälä 1 (PTo) ja 24.2. Sal Pahkavuori (OKa) lienevätkö jo kevätkuuttajia?

Kanalinnut ja kahlaajat

PYY *Bonasa bonasia*
1989/90

Pyystä tuli aika mukavasti havaintoja, yhteensä 27. Suurin "parvi" oli 30.12. Kus Anavainen 3 (EKä ym.). Muut havainnot koskivat 1-2 lintua.
1990/91
Kaikki havainnot: 8.12. Par Lemlax 1 (RLi), 9.12. Kus Anavainen 1 (EKä), 25.12. Kus Kaurissalo 1 (HKI), 27.1. Par Lemlax 1 (RLi), 28.2. Rym Aasla 1 (RLi), 3.3. Lai Pehtjärvi 1 (ASu). Nämä havainnot eivät suinkaan kuvaa kannan suuruutta, vaan sitä, että juuri kukaan ei mene talvisin metsään!

RIEKKO *Lagopus lagopus*

1989/90
Ylä Kurjenrahkalta-Savojärveltä havaintoja koko talvelta 1-4 linnusta.
1990/91
Leppoisan mukavasti haviksia! 18.2. Yläne 3 (PAL), 2.3. Ylä Savojärvi 2tp ruokailivat koivuissa (PRi, JRö), 9.3. 1tp Nou Kurjenrahka, lintu päästi "ornit" alle 20m päähän (ETA, HHi) ja 10.3. Ylä Savojärvi 3 ä (KKe).

TEERI *Tetrao tetrix*

1989/90
Yli 10 yksilön parvet: 18.12. Loi Metsämaa 25 (PAa), 27.1. Ylä Vaskijärvi 11 (RLa) ja 7.1. Pern Kestriikki 1 (JKN).
1990/91
Suurimmat parvet olivat 1.12. Kus Westerby 15 (ASu), 15.12. Paattinen 14 (KKe), 17.1. 42 Kemiö (PLa) ja 19.1. 19 Par Attu (OPE).

METSO *Tetrao urogallus*

1989/90
Neljä havaintoa: 7.1. Ala Virttaankangas 3n (RLa, HHe), 17.2. Hal Mäenala 1k (ETA ym.), 20.2. Myn Laajoki 1k (ELa) ja 27.2. Dra Ölmos 1k (MNo).
1990/91
Vain kaksi havaintoa: 9.3. Lie hiihtokeskus 1n (KKe) ja 27.12. Hou Kittuis 1n (KRa).

PELTOPYY *Perdix perdix*

1989/90
Kuukausimäärät: joulukuussa 30, tammikuussa 78 ja helmikuussa 26 yksilöä.
1990/91
Kuukausimäärät: joulukuussa ei havaintoa, tammikuussa 36 ja helmikuussa 30 yksilöä.

Nokikana ei jättäytynyt talvehtimaan leutojen talvien turvin kuten se teki 1970-luvulla.

NOKIKANA *Fulica atra*

1989/90
Havaintoja n. 25 yksilöstä. Suurimmat parvet: 2.12. Tur Ruissalo puhdistamo 14p (SKu ym.), 11.2. Sär Nixor 3 (MHe) ja 14.1. Naa Ukko-Pekan silta 2 (ELa ym.)
1990/91
Suurimpia määriä 16.12. Naa Ukko-Pekka 13p (JNo), 27.12. Hou Kivimo 10p (KRa) ja 25.12. Kus Kaurissalo peräti 100p (HKI).

KURKI *Grus grus*

1989/90
Talven yllätyslaji: 6.2. Rym Aasla 1 (LSa) ja 7.2. Rym Aasla 3 (LSa). Olisivatko jo muuttaneita?

MERISIRRI *Calidris maritima*

1989/90
Jurmossa koko talven 1-30 yksilöä. Utössä 17.12. 2, 4.1. 4, 21.1. 5, 28.1. 6 ja 4.2. 5.
1990/91
Jurmossa nähtiin joulukuussa lähes päivittäin 1-60 yksilöä, tammikuussa 1-55 ja helmikuulta vielä yksi havainto 17.2. 3m. Lisäksi 1.12. Utö 1 (JHe).

SUOSIRRI *Calidris alpina*

1990/91
Jurmossa 28.12.-1.1. yksi yksilö.

JÄNKÄKURPPA *Lymnocyptes minimus*

1990/91
Vain yksi havainto: 4.2. Utö 1 (HKI).

LEHTOKURPPA *Scolopax rusticola*

1990/91
12.1. Par Attu 1 (JHe).

TAIVAANVUOHI *Gallinago gallinago*

1990/91
1.-2.12. Utö 1 (JHe).

Jouko Hakala, Turku 4.67

Lokit ja ruokkilinnut

NAURULOKKI *Larus ridibundus*

1989/90

Turun satamassa pyöri koko talven n. 20 yksilön porukka (monet). Muualta: 7.12. Utö 10 (PAI) ja 25.12. Naa Satama 1 (PAI).

1990/91

Jurmossa enimmillään 1.12. 65 yksilöä. Joulujä ja tammikuun ajan Turun satamassa pyöri 3tp lintua (SKu ym.). Lisäksi 5.1. Nau Prostvik-Borstö 5 (RHe). Helmikuun puolivälissä naurulokkeja oli jo kaikkialla.

KALALOKKI *Larus canus*

1989/90

Turun satama-alueella koko talven n. 30 lintua.

1990/91

Suurin määrä Jurmossa 5.2. 650 yksilöä ja muualla: 4.12. Nau Bengtskär-Morgonlandet 700m SW (JHe) sekä samana päivänä Dra Öro 600m SW (JHe). Tätä joulujä-tammikuun voimakasta kalalokkimuuttoa tapahtuu joka vuosi mm. Jurmossa, mutta havainnoitsijat eivät huomaa tai viitsi laskea hajallaan muuttavia lokkeja. Linnut tulevat ehkä Vienanmereltä Laatokan kautta Suomen rannikolle?

HARMAALOKKI *Larus argentatus*

1989/90

Suurimmat määrät: Tur Topinoja n. 400 (ELa) koko talven ja 9.1. Tur satama n. 100 (ASu).

1990/91

Jurmossa eniten 1.12. 60 ja 5.2. 220 yksilöä. Suurin määrä muualta: 5.1. Tur Iso-Heikkilä 550 (JHe).

MERILOKKI *Larus marinus*

1989/90

Suurimmat määrät: 17.12. Tur Ruissalo 10 (ASu) ja 3.2. Kus Pleikilä 15 (ASu).

1990/91

Jurmossa enimmillään 5.2. 32 yksilöä. Muut ilmoitetut kertymät 1.12. Utö 10 (JHe), 8.12. Par Lemlax 45p (SKu) ja 1.1. Kus Vartsalanlossi 30 (JHe).

RUOKKI *Alca torda*

1989/90

Vain kaksi havaintoa: 21.1. Utö 10m (JNo) ja 28.1. Utö 1p (JNo).

1990/91

Kolme havaintoa: 1.1. Jurmo 1 tp, 2.2. Nau Borstö 1m S (MSu), ja samana päivänä Nau Sandholm-Trunsö 1 (PTö).

RISKILÄ *Cephus grylle*

1989/90

8.12. Pyh Rihtniemi 4p (ASu) ja 28.1. Nau Lökhholm-Borstö 7 (RHe) olivat suurimmat parvet. Utön maksimi 6.1. 5 (PAI). Lisäksi Uus Liesluoto 7.1. 1 (JLa).

1990/91

Jurmossa joka viikko 1-2 yksilöä. Muualla: 1.12. Pyh Rihtniemi 1 (HKI), 4.12. Utö 4 (HKI), 9.12. Dra Vänö 1 (JPy ym.) ja 15.12. Pyh Rihtniemi 1 (HKI).

Kyyhkyt, pöllöt ja tikat

KESYKYYYHKY *Columba livia*

1989/90

Mielenkiintoinen havainto Utöstä 3.-4.12. 1 (PAI).

SEPELKYYYHKY *Columba palumbus*

1990/91

Tammikuussa yksi Tur Mikaelinpuisto (monet), 3.2. Par Lillamo 1 (HKI) ja 7.2. Tur Ruissalo 2 (PLa).

TURKINKYYYHKY *Streptopelia decaocto*

1989/90

Paimion Vistan maksimi 11 (SAa), Kemiön keskusta 5 (JKN) sekä Turussa viidellä eri paikalla 2-3 yksilöä.

UUTTUKYYYHKY *Columba oenas*

1989/90

6.1. Rai ohikulkutie 1 (JHa) ja 28.1.-loppupalvi Par Lemlax 1 (SKu). Helmikuussa jo muuttavia.

1990/91

10.3. Paimion 4 yks. lienevät muuttajia (PLa).

HIIRIPÖLLO *Surnia ulula*

1989/90

Kaikki havainnot: 6.12. Rai Kerttula 1p (HPä), 9.1.-27.2. Pern Pohjanjärvi 1p (JNo ym.), 4.2. Kor Aspö 1 (PAL ym.), 24.1. Sau Rajalahti 1 (EGu), 23.2. Mie Koeasema 1 (PAL ym.), 10.3. Uus Lyökki 1 (HPä) sekä Utössä koko talven 1 (PAL).

1990/91

Kolme havaintoa: 2.1. Lie Penttinen 1 (PTo), 21.1. Tur Paattinen 1 (JLAm) ja 2.2. Per Kisakallio 1 (MAh).

VARPUSPÖLLO

Glaucidium passerinum

1989/90

Aika mukavasti 13 eri lintua. Kuukausisummat koskien eri yksilöitä: joulukuussa 4, tammikuussa 4, helmikuussa 2 ja maaliskuussa 3 lintua. Muun muassa Ruissalossa oli koko talven 2 eri lintua. Toinen kahden yksilön paikka 4.3. Pern Yliskylä 2p (JKN).

1990/91

Havainnot ajoittuvat loppupalveen: 12.1. Hal Salainen 1 (?) sekä samana päivänä Hou Lomsö 1 (KRa), 5.2. Tur Friskala 1 (KKe), 2.2. Tur Ruissalo 1 (SKu ym.), 25.2. Pii Hirsund (MPi), 2.3. Uus Sundholm 1 (JHe), 3.3. Mie Koeasema 1 (JTa ym.) ja 13.3. Myn Karjala 1 (RLi, RHy).

SARVIPÖLLO *Asio otus*

1989/90

Havaintoja vain Utöstä, missä koko talven 1-3 lintua (monet).

1990/91

Eniten ulkosaaristossa: 1.-3.12. Utö 1-3 yksilöä, 16.12. Hirvikoski 1 (KSA ym.), 23.12. Utö 3 (HKl) ja 11.1. Kaa Rauhalinna 1 (KRa).

SUOPÖLLO *Asio flammeus*

1989/90

Utössä 6.12. 1 (JNo) ja 1.1. 1 (JNo) sekä 2.1. Sal Passeli 1 (ANu).

KUNINGASKALASTAJA *Alcedo atthis*

1989/90

6.-12.12. Tur Länsilaituri 1p (monet).

HARMAAPÄÄTIKKA *Picus canus*

1989/90

Ruissalossa havaittiin koko talven 6-8 yksilöä (monet) ja 23.2. Rym Aasla 7ä (LSa). Lisäksi n. 10 paikalta yhden linnun tapaamisia.

1990/91

Ilmoitetut kuukausimäärät olivat vaatimattomia: joulukuussa 3, tammikuussa 8, helmikuussa 9 ja maaliskuussakin vain 6 yksilöä. Paras päiväsumma 16.2. Tur Ruissalo 4 (RLi ym.).

PALOKÄRKI *Dryocopus martius*

1989/90

Ilmoitettujen havaintojen kuukausisummat: joulukuun 5, tammikuun 8, helmikuun 17 ja maaliskuun 8 yksilöä. 1990/91

Myöskään palokärjen ilmoitettut kuukausimäärät eivät vastaa todellista määrää: joulukuun 4, tammikuun 15, helmikuun 4 ja maaliskuun 7 yksilöä. Paras päiväsumma: 10.3. Sauvo 3 (MYI).

PIKKUTIKKA *Dendrocopus minor*

1989/90

Ilmoitettujen havaintojen kuukausisummat: joulukuun 8, tammikuun 5, helmikuun 4 ja maaliskuun 5 yksilöä. 1990/91

Vain viisi ilmoitettua: 24.12. Mie Koeasema 1 (PSe), 1.1. Uus Liesluoto 1 (JLa, RLa), 12.1. Kem Labböle 1 (TNI), 19.1. Kaa keskusta (JNo ym.) ja 3.3. Par Mustfinträsket 1 (KKe).

POHJANTIKKA *Picoides tridactylus*

1989/90

Vain yksi ilmoitettu: joulukuun Myn Laajoki 1k (ELa).

1990/91

Kaksi havaintoa: 16.2. jossakin 1k (KSA ym.) ja 2.3. Hou Kivimo 1n (KRa).

Varpuslinnut

KIURU *Alauda arvensis*

1989/90

3.12. Utö 1 (PAL) ja 24.1. Nau Kirjainen 1 (RHHe). Helmikuussa jo kymmeniä muuttajia.

1990/91

1.12. Pyh kk. 1m (HKl), 4.12. Utö 1p (HKl), 31.12. Jurmo 4p ja vielä 16.2. Nou Koljola 1p (RHHe).

TUNTURIKIURU *Eremophila alpestris*

1989/90

Jurmossa koko talven 1-6 yksilöä. Ainoa Jurmon ulkopuolinen: 1.12. Tur Danilo 2 (JNo).

1990/91

Vain Jurmossa talvehtijoita 2.12.-10.3. 2-6 yksilöä.

VÄSTÄRÄKKI *Motacilla alba*

1989/90

10.2. Pern kk 1p (ilmoitti JKN).

TILHI *Bombycilla garrulus*

1989/90

Mukavat kuukausisummat: joulukuun n. 1000, tammikuun n. 1700 ja helmikuun n. 300 yksilöä.

1990/91

1.12. Tur Jalavatie 21 (SKu) sekä samana päivänä Tur Halinen 10 (ASu), 3.12. Tur Kupittaa 11 (RLi), 9.1. Pai Vista 3 (PLa) ja 19.2. Lai keskusta 2 (PAL). Yhteismäärä 46 yksilöä on viime vuosi parempi.

TUNTURIPÖLLO *Nyctea scandiaca*

1989/90

Todellista juhlaa: 6.1. Jurmo 2m + 6p (JHe)! Utössä 5.12.-18.3. ainakin 4 eri yksilöä, mutta ilmeisesti useampikin 2 yksilöä viihtyi pitkään saarella (PAL). Lisäksi 1.1. Pyh Rihntniemi 1p (MSa ym.) ja 13.1.-loppupalvi Vahto kk 1p (monet).

1990/91

Jurmo piti taas pintansa, kolme havaintoa ja myöskin kolme eri yksilöä: 27.12. 1n puk (ilm. juv), 31.12. 1 ad k ja 4.2. 1 ad n.

1990/91

Tilhiä näkyi aika heikosti, ainoa yli 15 yksilön parvi oli 1.-2.12. Utö 100 (JHe).

KOSKIKARA *Cinclus cinclus*

1989/90

Kuukausimäärät normaalia tasoa: joulukuu 7, tammikuu 14, helmikuu 5 ja maaliskuu 7 havaintoa.

1990/91

Kuukausimäärät olivat kovasti vaatimattomia: joulukuussa ei havaintoja, tammikuussa 5 ja helmikuussa 13 yksilöä. Eniten 17.2. Nou Savojärvellä 6p (MYI).

PEUKALOINEN *Troglodytes troglodytes*

1990/91

8.-9.12. Dra Vänö 1p (JPy ym.) 13.1. Kor kaatopaikka 2p (JHe) koko tammikuun Kem Strömman (SKU ym.)

RAUTIAINEN *Prunella modularis*

1989/90

6.-12.12. Utössä 1 (JNo).

PUNARINTA *Erithacus rubecula*

1989/90

3.-6.12. Utö 1 (JNo, PAI), 8.1. Vaskio? 1 (JKN) ja 22.-25.2. Tur Ruissalo 1 (monet).

RÄKÄTTIRASTAS *Turdus pilaris*

1989/90

Räkättejä oli runsaasti liikkeellä vielä joulukuussa: 13.12. Muu Kiskontie 250m (OKa), 16.12. Tur Pansio 140m (EKä) ja 20.12. Dra Örö peräti 1000 (JHe). Tämän jälkeen määrät pienenevät. Loppu talven suurimmat parvet: 4.2. Par Lemlax 42p (SKU) ja 5.2. Myn Keskusta 15p (ELa).

1990/91

Vain yksittäisiä lintuja havaittiin kahdeksalla eri paikalla saaristossa.

LAULURASTAS *Turdus philomelos*

1990/91

Yksi havainto: 15.12. Pyh Rihtniemi 1 (HKL)

PUNAKYLKIRASTAS *Turdus iliacus*

1989/90

Kaksi ilmoitusta: 6.12. Utö 1 yömuuttajana (JNo) ja 13.1. Dra Hiittinen 1 (TNu).

1990/91

Kaksi havaintoa: 4.12. Utö 1 (HKL) ja 23.2. Utö 1 (HKL).

MUSTAPÄÄKERTTU *Sylvia atricapilla*

1989/90

3.12. Sal Halikonlahti 1n puk. (PKo).

TILTALTTI *Phylloscopus collybita*

1990/91

Ulkosaaristosta pari havaintoa:

1.-4.12. Utö 1 (HKL ym.) sekä 20.1. Jurmo 1.

VIIKSITIMALI *Panurus biarmicus*

1990/91

Lukuisista havainnoista ilmoitettiin vain 9.2. Lem Monnoinen 3ä (HKO ym.).

PYRSTÖTIAINEN *Aegithalos caudatus*

1989/90

Kuukausisummat: joulukuu 29, tammikuu 20 ja helmikuu 30 yksilöä.

1990/91

Talven kokonaismäärä n. 100-120 yksilöä. Suurimmat parvet 2.12. Pattinen n. 13 (PRI ym.) ja 30.12. Kii Yltäkylä (JEr). Ei muita yli kymmenen yksilön tapaamiskertoja.

PÄHKINÄNAKKELI *Sitta europaea*

1989/90

1.12. Pern Mathildedal 1 (JRI) ja 1.1.-5.4. Tur Ruissalo 1 (monet).

1990/91

13.1. Lie Kaisankuja 1 (JNo) ja 3.2. Lie Vierunmäki (PLa ym.)

LAPINHARAKKA *Lanius excubitor*

1989/90

Runsas kuukausisummat: joulukuu 10, tammikuu 18, helmikuu 25 ja maaliskuu 2 havaintoa.

1990/91

Kuukausimäärät olivat melko mukavia: joulukuu 11, tammikuu 14, helmikuu 10 ja maaliskuu 6 yksilöä.

HARAKKA *Pica pica*

1989/90

Suurimmat kertymät: 1.12. Rym Aasla 55 (LSa) ja 20.1. Pern kk a 29 (?).

1990/91

Kertymiä: 1.12. Hou Mosala 30p (JHe) ja 23.2. Mie Koesema n. 40p (VVS).

PÄHKINÄHAKKI

Nucifraga caryocatactes

1989/90

Kaksi havaintoa: 5.1. Pern Sauru 2p (JKN) sekä 28.1. Kor Norrskata 1p (MNo).

NAAKKA *Corvus monedula*

1989/90

Suurimmat parvet olivat 26.12. Tur Keskusta 1100p (SKU) ja 29.12. Tur Topinoja 400p (SKU).

1990/91

Eniten 21.1. Tur Rauhankatu 500p (SKU).

MUSTAVARIS *Corvus frugilegus*

1989/90

Vain yksi ilmoitus: 28.1. Tur Topinoja 1p (ASu ym.).

1990/91

Kolme havaintoa: 13.1. Tur rautatieasema 1 (WV), 10.2. Tur Ratapihankatu 2 (JNo) ja 23.2. Tur rautatieasema 2 (KKe).

VARIS *Corvus cornix*

1989/90

Enimmillään: 25.1. Tur Ruissalo n. 200p (SKU).

1990/91

Suurin parvi 21.1. Tur Rauhankatu 500p (SKU).

KORPPI *Corvus corax*

1989/90

Suurimmat parvet: 25.2. Sär Nixor n. 70p (JNo) ja 7.1. Pern Kestriikki 33p (JKN).

1990/91

Suurimmat määrät 6.12. Myn kaatopaikka 12 ja 27.1. Ylä Kurjenrahka 25p (EKä).

KOTTARAINEN *Sturnus vulgaris*

1989/90

Tur Topinojalla koko talven 13-15 yksilöä (monet). Myös Raisiossa pyöri koko talven 1-3 yksilöä (monet). Lisäksi 6.12. Utö 1 (PAL).

1990/91

Topinojan suurin määrä oli 1.12. 12 (JNo). Lisäksi 28.12. Hou Näsby 3 (KRa) ja 4.12. Utö 2 (JNo).

PIKKUVARPUNEN *Passer montanus*

1989/90

Tur Topinojalla enimmillään 1.1. 20p (RLa). Pai Vistan maksimi 24.2. 6 (SAa), 24.12.-15.2. Sal Pahkavuori 2-5 yksilöä (OKa), 3.12.-8.3. Par Darsby 4 (BBI) sekä Utössä läpi talven 2 lintua (PAL).

1990/91

Topinojan yhteismäärä 10p koko talvelta. Suklaa namuja muualta: 15.12. Tur Itäharju 4 (KVu), 23.12. Tur Pitkämäki 2 (JVu), 26.1. Nou 4 (JNo), 21.1. Loi kaupunki 2 (KSa), 23.2. Pai Vista 3 (TNu), 1.2. Tur Korppolaismäki 1 (RLa) ja 2.2. Nou Luoju 9p (RLu ym.).

PEIPPO *Fringilla coelebs*

1989/90

Tur Topinojan maksimi 31.12. 10 (SKU), Pern kirkolla talvehti 4 yksilöä (JKN), Naa Vanhakaupunki koko talven 1 (JWe) ja 16.1. Tur Yo-kylä 1 (HLi).

1990/91

Suurin määrä 1.1. Topinojalla 4 (MYI), lisäksi yksittäishavaintoja saaristokunnista.

JÄRRIFEIPPO *Fringilla montifringilla*

1989/90

2.12. kahdella paikalla: Tur Ruissalo 1 ja Kaarina 1 (EGu). 1.1. Naa Ukko-

Syksyn 1990 timaliryntäys sai ARK:n poistamaan lajin listoilta. Tästä huolimatta havainnot eivät kulkeneet vihoista katsaukseen.

Pekka 1 (JWe), 6.1. Rai Kaanaa 6 (HPä), 7.1. Rai Kallinen 1 (HPä), 13.1. Dra Hiittinen 1 (TNU) ja 13.2. Pern Tuohittu 1 (JKN).

1990/91
Kolme havaintoa: 12.1. Hou Näsby 3 (MYI), 13.1. Hou Medelby 2 (MYI) ja 27.1. Tur Ruissalo 3 (MYI).

TIKLI *Carduelis carduelis*
1989/90

Talven suurimmat parvet: 2.12. Tur Dano n. 50 (ASu ym.), 1.1. Sal Halikonlahti 30 (AVi), 4.2. Tur Ruissalo 40 (KRo), 13.2. Tur Patterihaka 40 (MTa) ja 15.2. Tur Yo-kylä 35 (HLi).

1990/91
Havaintoja melkoisen mukavasti: 2.12. 1 Kaarina (MYI), 30.12. Tur Ori keto 40 yksilöä oli talven suurin parvi (JHe), 1.1. Tur Ruissalo 10 (PLa), 13.1. Naa Ukko-Pekka 2 (WSa), 16.2. Par Kärlox 9 (MYI), 23.2. Mie Koeasema 12 (VVS) ja 8.3. Mie Koeasema 13 (PAI).

HEMPPO *Carduelis cannabina*
1989/90

Heikosti ilmoitettuja: Topinojalla 31.12. 6p (SKu) ja 2.12. Par Mustfinno (ASu ym).

1990/91
26.1. Par Kirjala 3 (MYI) jäi ainoaksi ilmoitetuksi.

VUORIHEMPPO *Carduelis flavirostris*
1989/90

17.12. Utö 3 (PAI), Sal Meriniityllä parhaimmillaan 11p (JRI) ja 7.3. Pern Torkkila 3p (JKN).

1990/91
Koko talven vietti Tur Länsilaiturilla 12 yksilön vuorihemppoparvi. Muualta vain 13.1. Rai Metsäsylytylä 2 (RHe) ja 17.2. Sal Meriniity 3 (TNU).

URPIAINEN *Carduelis flammea*
1989/90

Suurimmat parvet: 11.12. Pern Kulju n. 250 (JKN) ja 18.2. Par Lemlax n. 270 (SKu ym.).

1990/91
Suurimmat parvet 19.1. Tur Topinoja n. 100 (JNo) ja 1.1. Tur Ori keto 100 (PAI).

TUNDRAURPIAINEN
Carduelis hornemanni
1989/90

Kuukausisummat: joulukuussa 8, tammikuussa 18, helmikuussa 15 ja maaliskuussa 10 yksilöä.

1990/91

Talven kokonaismäärä n. 50 yksilöä. Suurimmat parvet: 16.2. Nou Koljola 10 (RHe), 19.1. Tur Länsilaituri 9 (ETa) sekä Tur Topinoja 22.12. 6 (SKu).

KIRJOSIIPIKÄPYLINTU

Loxia leucoptera

1989/90

14.3. Sal Halikonlahti 1 (SSä).

1990/91

28.2. Rym Aasla ? (RLi ym.)

PIKKUKÄPYLINTU *Loxia curvirostra*
1989/90

Suurimmat parvet: 17.12. Hal Viala 20p (JTi), 20.1. Ylä Savojärvi 10 (RLa). Ei muita yli 10 yksilön parvia.

ISOKÄPYLINTU *Loxia pytyopsittacus*
1989/90

Suurimmat parvet: 22.12. Rym Aasla 8 (LSa), 1.1. Uus Liesluoto 16 (MTa), 12.2. Kor Böhle 8 (ASu) ja 24.2. Kal Rohijärvi 10 (RLa).

TAVIOKUURNA *Pinicola enucleator*
1989/90

9.1. Pyh Rihtniemi 8 (vihossa) ja 17.2. Uus Letto 1n p (JNo).

1990/91

25.2. Pii Toivolinna ? (MPi ym.)

NOKKAVARPUNEN

Coccothraustes coccothraustes

1989/90

7.1. Hal Joensuun pellot 1 (SSä) ja 20.1. Vah kk 1 (HKL).

1990/91

20.-30.1. Tur Ruissalon Marjaniemi 1p (monet)

PULMUNEN *Plectrophenax nivalis*
1990/91

Ainoa havainto 17.2. Perniö 1 (JNo ym.). Jurmossa enimmillään 27.1. 13 yksilöä.

KELTASIRKKU *Emberiza citrinella*
1989/90

Suurin parvi: 29.12. Pern asema 450p (JKN).

1990/91

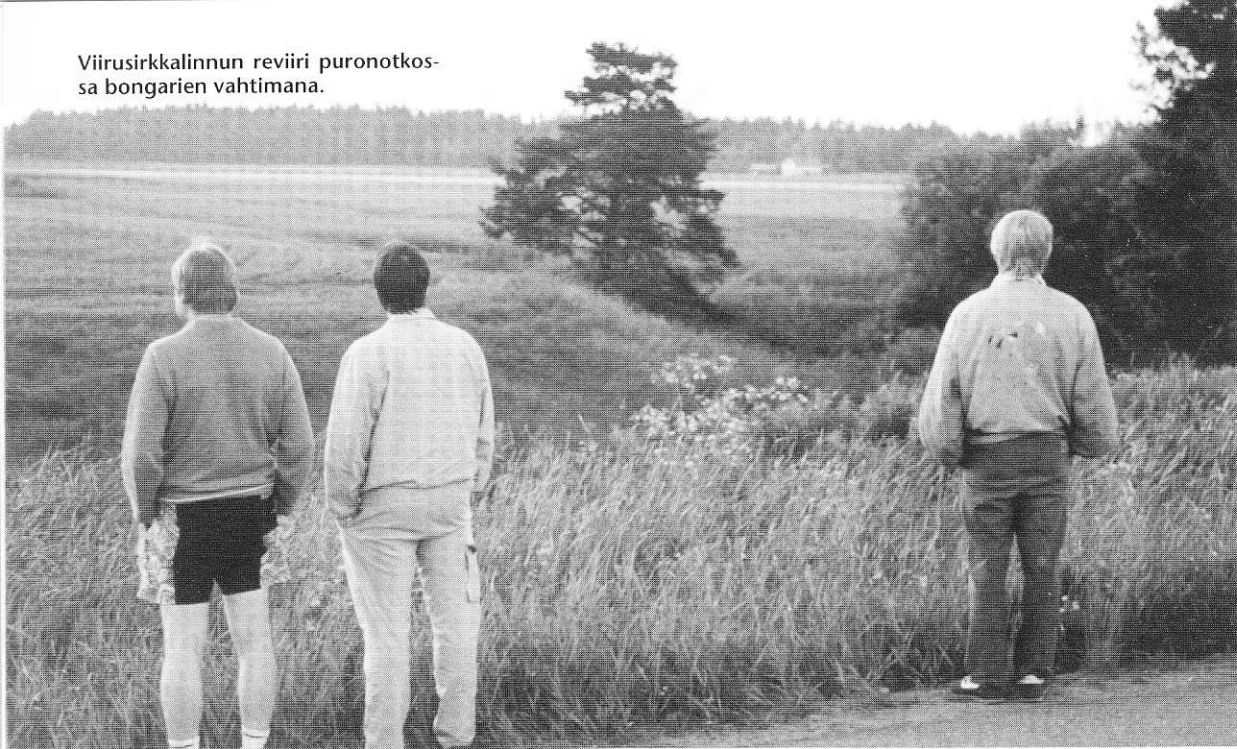
Suurimmat parvet 12.1. Hou Näsby 250 (MYI) ja 13.1. Hou Medelby 150 (KRa).

PAJUSIRKKU *Emberiza schoeniclus*
1989/90

Ainoa ilmoitettu: 7.1. 1n Lem Monnoinen (JHa).

1990/91

Vain kaksi ilmoitettua: 1.1. Tur Ruissalo 1 (MYI) ja 26.1. Mie lahti 4 (VVS).

Ilmari Pulli, Lieto 11.7.91

Viirusirkkalintu ensi kertaa Varsinais-Suomessa*

Keskiviikkoiltana 10.7.1991 lähdimme Henry Lehdon kanssa yölaulajaretkelle, pääasiallisena tarkoituksenamme Maarian maakevesialtaalla laulavan pensassirkkalinnun rengastaminen. Ävikin linnulla oli pultti koiwessa jo iltakymmeneen mennessä, joten päätimme jatkaa retkeä ensin Aurajokivartta pitkin Auraan ja sieltä Tarvasjoelle, josta Paimionjokilaaksoa myötäillen takaisin Turkuun päin.

Yö oli mitä mainioin yölaulajaretkettä ajatellen. Ilma oli tyyni ja sää selkeä. Lämpötila hipoi vielä illallakin pariakymmentä astetta. Ajellessamme pitkin Aurojoen rantoja keskustelimme

Verkko viritettiin pensassirkkalinnun pyyntiin, mutta pussista poimittiin viirusirkkalintu, *Locustella lanceolata*.

Kuinka kaikki kävi ja miten määritän viirusirkan - nyt ensi kertaa suomeksi.

Jyrki Normaja

* Havainto on
Rareiteettikomitean hyväksymä.

muunmuassa siitä, miten paljon helpompaa rarilaulajien löytäminen on myöhemmin kesällä, kun satakielet sun muut häiriköt ovat jo vaienneet.

Tarvasjoelle tullessamme retki oli ollut huono: Ävikin jälkeen olimme kuulleet ainoastaan muutaman ruokokerttusen. Heti ensi pysähdyksellä Tarvasjoella kuulimme kuitenkin kaksi sirkkalintua. Päätin rengastaa ensin lähempänä tietä laulavan yksilön.

Lintu lauloi tien ali menevän puron notkossa, vain muutaman kymmenen metrin päässä maantiestä noin viisi metriä korkean tuomen alaoksilla. Laulu oli jatkuvaa, pensassirkkalintumaista

sirinää, tosin ehkä hieman voimakkaampaa ja helisevämpää. Minulla ei ollut aiempaa kokemusta viirusirkkalinnusta, joten pidin lintua vain epätyypillisesti laulavana *naeviana*.

Pystyimme verkon puronnoton rinteeseen, noin kymmenen metrin päähän linnusta. Kun laitoimme pensassirkkalintuatrapin soimaan, lintu ei ollut siitä moksiskaan. Tämä hieman hämmästytti, sillä yleensä pensassirkkalintu syöksyy salamana verkkoon atrapin alkaessa soida. Ajaessamme lintua se lensi verkon yli heinikkoiselle niitylle, jossa se liikkui aivan maanrajassa. Siirsimme verkkoa hieman ja ennen kuin ehdimme laittaa nauhurin uudelleen soimaan, sirkkalintu lensi verkkoon.

Poimiessani linnun verkon keskimmäisestä pussista tajusin lopultakin, mistä oikein oli kyse. Linnun koko rinta oli tiheiden, mustien viirujen kirjoma. Samoin pyrstön alapeitinhöyhenten kuviointi poikkesi pensassirkkalinnun vastaavista; *naevian*han olin rengastanut juuri muutamaa tuntia aikaisemmin. Helkkari, kädesäni oli kuin olikin viirusirkkalintu.

Koska mukanamme oli vain Euroopan Varpuslintujen suomenkielinen painos, soitin Tapa-

ni Nummiselle, joka saapuikin pian mukanaan Annika Forsten ja Svenssonin englanninkielinen laitos, samoin kuin Alströmin (1989) mainio artikkeli viirusirkkalinnun määrittämisestä.

Kun määrittäminen näin saatu lopullisesti varmistettua, rengastin linnun, se valokuvattiin ja päästettiin vapauteen. Samanaikaisesti (noin klo 03.00) soitettiin tieto piipparikaavioihin. Ensimmäiset bongarit saapuivat Turusta hieman ennen kello neljää, jolloin lintu taas jo lauloi mukavan aktiivisesti, tosin lyhyehköjä säkeitä. Lintu oli äänessä muutamana seuraavana yönä ja havaittiin tiettävästi viimeisen kerran 15.7.1991.

Tarkka kuvaus

Yleiskuva

Pienikokoinen *locustella*, sekä rinnasta että selästä hyvin viirui-

Pää

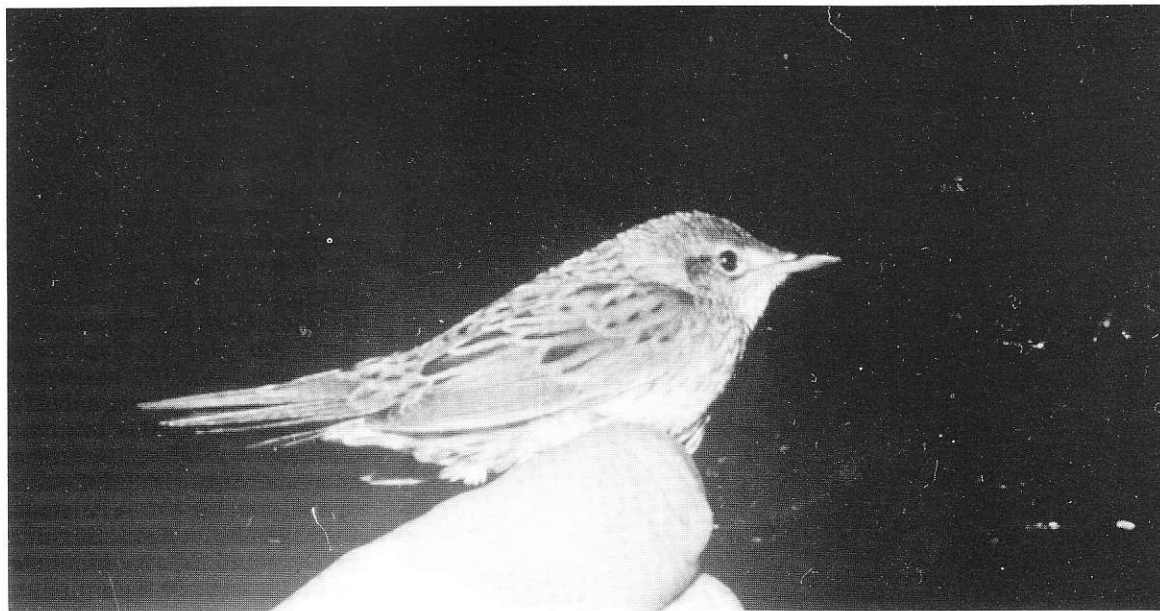
Otsa tasaisen ruskea. Päälaki voimakkaan tummaviirui-
nä. Päälaella höyhenten tumma keskusta ulottui tasaisen leveänä

höyhenen kärkeen asti. Niskahöyhenet kuten päalaenhöyhenet, mutta höyhenten reunukset leveämmältä vaaleat. Silmäkulmajuova valkeahko, selvin silmän edessä. Silmän takana juova kellertävä, lyhyt. Korvan peitinhöyhenet ruskeat, takaosastaan tummimmat. Korvan peitinhöyhenten takana vaaleampi alue. Kurku kellertävä ja siinä hyvin hienoa mustaa pystyjuovitusta.

Alapuoli

Rinnan pohjaväri vaalean kellanruskea. Rinta selvästi pitkitäisviirui-
nen. Viirut mustia, selvärajaisia. Viirut muodostivat selvähkön rintavyön. Vatsa valkea, kupeilla rusehtavia höyheniä, joissa tummia viiruja siellä täällä. Alaperään päin mentäessä höyhenet muuttuivat lämpimänruskeiksi. Lyhyet pyrstön alapeitinhöyhenet vaaleanrusehtavat ja niissä lähellä kärkeä tumma, selvärajainen viiru. Pisimmät pyrstön alapeitinhöyhenet tyvestä vaaleanruskeita, kärjestä valkeahkoja. Näissä höyhenissä ei ollut minkäänlaista tummaa kuviointia. Siiven alapeitinhöyhenet vaalean ruosteenruskeat.

Kuva 1. Viirusirkkalintu, 11.7.1991 Tarvasjoki. Huomaa pieni koko, voimakkaasti kuvioitunut yläperän höyhenet ja tertiaalien jyrkkä raja keskustan ja reunuksen välillä.

Yläpuoli

Etuselän höyhenet muodostivat selkään selviä, pitkittäissuuntaisia mustahkoja viiruja. Selän höyhenten kuviointi kuin päälaenhöyhenissä. Yläperässä höyhenten keskustat tummat, reunat vaaleammat, muodostivat täplikkään vaikutelman. Isot peitinhöyhenet mustahkot, reunat suhteellisen leveästi vaaleanruskeat. Keskimäiset peitinhöyhenet kuten iph:t, mutta höyhenen vaalea reunus vielä leveämpi. Pienissä peitinhöyhenissä tummia keskustoja oli vain joissakin höyhenissä. Käsihiiven peitinhöyhenet kuten iph:t, mutta reunukset huomattavasti tummemmat. Tertiaalit tummakeskustaiset, reunat vaalean rusehtavat. Reunan ja keskustan välinen väriraja selvä ja terävä. Pyrstön yläpeitinhöyhenet ruskeat, niissä lähellä kärkeä pieni, ovaalinmuotoinen tummempi alue. Pyrstö lyhyt, voimakkaasti pyöristynyt.

Paljaat osat

Ylänokka tumma. Alanokan kärjessä tummaa, tyvi luunvalkea. Suupieli vaaleanpunertava. Iiris tummanruskea. Koivet hyvin ohuet, tummanpunaiset.

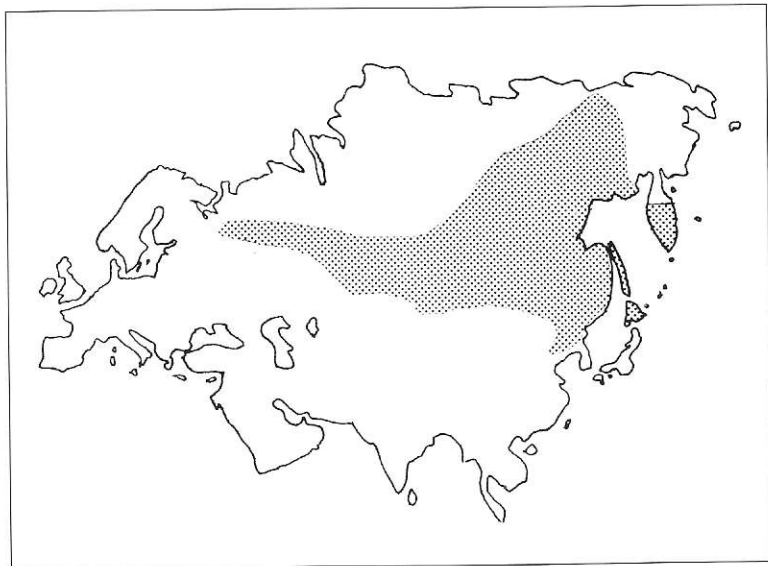
Siipi

Siipi 58 mm (max), toisen käsisulan sisäkovertuma 8 mm. Siipikaavio 3>4>2>5>6>7>8>9>10. Ulkohöydyn kovertuma kolmannessa käsisulassa.

Esiintyminen

Viirusirkkalintu on itäinen vieras linnustoomme. Laji pesii idässä aina Kamtshatkan niemimaalle ja Sahalinin saarelle asti. Täältä levinneisyysalue ulottuu Etelä-Siperian ja Pohjois-Kiinan kautta Uralille, josta kapea levinneisyysalueen kiila työntyy kohti länttä ja Suomea (kts. kartta 1). Levinneisyytensä länsirajoilla laji lienee kuitenkin suhteellisen harvalukuinen. Viirusirkkalinnut talvehtivat Koillis-Intian ja Filippiinien välisellä alueella (Flint 1984).

Länsi-Euroopassa viirusirkkalintu on tyyppillisesti syysvieras.

Kartta 1. Viirusirkkalinnun pesimäalue Flintin (1984) mukaan.

Pääosa Euroopassa vuoden 1991 heinäkuun loppuun mennessä tehdyistä noin 75 viirusirkkalintuhavainnosta on tehty Brittein saarilla (47 kpl), lähinnä Fair Islella Shetlannissa. Muut havainnot on tehty ympäri Eurooppaa, Jugoslaviasta etelässä aina Karhuosaaresta 170 km pohjoiseen, Pohjoisella Jäämerellä (Lewington & Alström 1991).

Viirusirkkalinnun esiintymisen Suomessa poikkeaa esiintymisestä muualla Euroopassa: koko maanosastamme tunnetaan Suomen havaintojen lisäksi ainoastaan yksi kesäinen lauluhavainto, Ruotsista kesä-heinäkuussa

1990. Suomessa havaituista 13 viirusirkkalinnusta vain kolme on syksyisiä lintuja; muut ovat olleet kesäisiä laulavia koiraita (Solonen 1985 + RK-katsaukset). Suomen lauluhavainnot on tehty kesäkuun puolenvälin ja elokuun alkupuolen välisenä aikana, mikä viittaa siihen, että laji on hyvin myöhäinen muuttaja. Toisaalta taas lajin laulun samankaltaisuus pensassirkkalinnun kanssa voi olla syynä siihen, että aiemmin kesällä saapuvat linnut jäävät huomaamatta tai paljastuvat vasta pensassirkkalintujen pariuduttua ja lopetettua laulunsa.

Muutama sana määrittämisestä

Viirusirkkalintua ei oikeastaan voi sotkea muuhun kuin pensassirkkalintuun. Sarasirkkalinnulla (*Locustella certhiola*) on selän kuviointi kutakuinkin samanlainen kuin viirusirkkalinnulla. Myös rinnassa ja kupeilla saattaa olla tummia kuvioita. Sarasirkkalinnulla on kuitenkin yläperä punaruskeampi kuin viirusirkkalinnulla, lähes viiruton. Lähellä pyrstön kärkeä on tumma juova, pyrstön kärki (lukuunottamatta keskimäistä pyrstösulkaparia) on valkeanharmaa. Sarasirkkalin-

nulla pyrstön alapeitinhöyhenet ovat yleensä kuviottomat, joskus voi kaikkein sisimmässä alapeitinhöyhenissä olla joitakin tummia viiruja (kts. viirusirkkalinnun alapeitinhöyhenistä tuonnempaina).

Pensas- ja viirusirkkalintu muodostavatkin jo huomattavasti vaikeamman lajiparin, josta on nykyisin onneksi olemassa mukavasti kirjallisuutta. Valitettavasti kaikki näistä lajeista kirjoitettu on ulkomaankielistä.

Viirusirkkalintu on pensassirkkalintua pienempi. Keskimäärin siipi on noin sentin lyhyempi, samoin koko lintu on noin sentin pienempi. Rakenteellisesti viirusirkkalintu on lyhyt- ja tukevanokkaisempi sekä lyhytpyrstöisempi näistä kahdesta lajista. Yleisväriltään viirusirkkalintu on ruskeampi, etenkin höyhenpuvun ollessa tuore.

Tavallisissa maasto-oppaissa lajipari kuitataan yleensä mainitsemalla, että viirusirkkalinnulla on viiruja rinnassa ja kupeilla. Tämä päteeekin valtaosaan linnuista. Kuitenkin pensassirkkalinnulla voi olla vastaavia kuvioita. Viirut ovat lajeilla erilaisia: pensassirkkalinnulla ne ovat likaisen kellanruskehtavalla pohjalla olevia epäselvärajaisia läikkiä, kun taas viirusirkkalinnulla ne ovat yleensä puhtaasti valkealla (rinnan keskusta) ja kellanruskealla (rinnan sivut) pohjalla olevia, mustia, selvärajaisia viiruja, jotka muodostavat linnulle selkeän rintavyön (kts. kuvat 2 ja 3).

Viirusirkkalinnun rinnan pohjaväri voi poikkeuksellisesti joillakin yksilöillä olla samanlainen kuin pensassirkkalinnulla. Viirusirkkalinnulla voi olla myös kurkussa viiruja, hyvin ohuita ja terävärajaisia. Viiruisilla pensassirkkalinnuilla voi myöskin olla kuviointia kurkussa. Tällöinkin on kyse lähinnä täplistä, ei niinkään *lanceolatamaisista* viiruisista. Keskimäärin näyttää viiruisilla pensassirkkalinnuilla olevan kurkussa enemmän tummia kuviointia kuin viirusirkkalinnuilla. Toisaalta viirusirkkalinnulla esiintyy yksilöitä (ilmeisesti varsinkin nuoria lintuja), joilla rinnan viirutus voi olla hyvin heikkoa.

Pensassirkkalinnun viiruisuudesta on taitettu peistä viime vuosina kirjallisuudessa melko paljon (Olsen 1990, Alström 1990), eikä tänä päivänäkään pensassirkkalinnun vaihtelua tunneta riittävän hyvin.

Päälaen ja etuselän höyhenissä tumma keskus ulottuu viirusirkkalinnulla höyhenen kärkeen asti, mistä johtuvat linnun selkään muodostuvat tummat pitkittäis-

juovat. Pensassirkkalinnulla vaalea reunus kiertää koko höyhenen, joten tumma keskusta ei tule höyhenen reunaan asti ja linnun selkä näyttää pikemminkin täplikkäältä kuin viiruiselta (tosin höyhenpuvun kulumisen johdos-

ta pensassirkkalinnulta voi hävitä höyhenen kärjestä em. vaalea, jolloin höyhenen kuviointi on samanlainen kuin viirusirkkalinnulla. Tällaisia yksilöitä voi olla ainakin jo toukokuun lopulla).

Kuva 2. Viirusirkkalintu, 11.7.1991 Tarvasjoki. Huomaa selvärajaisista, mustista viiruisista rintaan muodostuva selkeä rintavyö.

Jyrki Normaja

Kuva 3. Pensassirkkalintu, 18.6.1992 Turku. Tavanomaista hieman viiruisempi yksilö. Huomaa rinnassa ja kurkussa olevat tummat kuvioinnit ja niiden erilaisuus viirusirkkalinnun rinnan kuvioon (kts. kuva 2).

Jyrki Normaja

Paras ja Alströmin (1989) mukaan ainoa varma yksittäinen erottava tuntomerkki lajien välillä on pyrstön alapeitinhöyhenten kuviointi (kts. kuvat 4 ja 5). Pensassirkkalinnulla pyrstön alapeitinhöyhenissä on kaikissa musta, nuolenkärkimäinen kuvio. Viirusirkkalinnulla puolestaan on yleensä kahdenlaisia alapeitinhöyheniä: lyhyemmät ovat rusehtavia, ja niissä on selvät, terävärajaiset viirut höyhenten keskustoissa. Pitkät pyrstön alapeitinhöyhenet puolestaan ovat tyvestä rusehtavia ja niiden kärki on valkeahko. Niissä ei yleensä ole viiruja. Kuitenkin Riddiford & Harvey (1992) ilmoittavat tutkimassaan 98 linnun aineistossa olleen 35 % sellaisia yksilöitä, joilla myös pisimmissä pyrstön alapeitinhöyhenissä on samankaltainen viiru kuin lyhyissä. Pisimpien alapeitinhöyhenten viiru on kuitenkin korkeintaan kolmanneksen höyhenen pituudesta, kärjestä tyveen päin. Pensassirkkalinnulla kuviointi ulottuu höyhenen tyveen asti. Joskus viirusirkkalinnun kaikista alapeitinhöyhenistä puuttuvat tummat viirut (huomaa silloin samankaltaisuus sarasirkkalintuun).

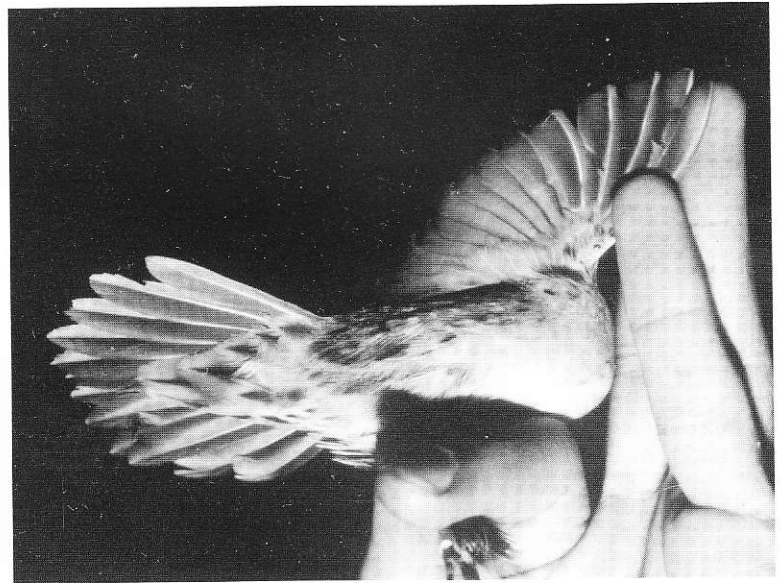
Pyrstön yläpeitinhöyhenissä ja yläperässä on viirusirkkalinnulla lähes aina tummia kuvioita, kun taas pensassirkkalinnulla ne ovat usein käytännössä kuviottomat (kts. kuva 1).

Tertiaalien kuvioinnissa on pieni ero lajien välillä. Viirusirkkalinnun tertiaalit ovat keskeltä mustat ja niiden reunat ovat ohuelti vaaleat, kärjestä joskus valkoiset. Tertiaalin keskustan ja reunan välillä on terävä väriraja (kts. kuva 1). Pensassirkkalinnulla tertiaalien keskustat ovat tummat, eivät puhtaan mustat. Höyhenten reunus on yleensä leveämältä vaalea, eikä keskustan ja reunuksen välinen raja ole terävä varsinkaan sisähöydyssä. Joskus viirusirkkalinnullakin voivat tertiaalien reunat olla suhteellisen leveältä vaaleat. Kuitenkin sisähöydyksen värirajan jyrkkyys on täl-

Jyrki Normaja

Kuva 4. Viirusirkkalintu, 11.7.1991 Tarvasjoki. Linnun pyrstön alapeitinhöyhenet aivan tyypilliset viirusirkkalinnulle.

Jyrki Normaja

Kuva 5. Pensassirkkalintu, 1.6.1992 Raisio. Pensassirkkalinnulle tyypilliset pyrstön alapeitinhöyhenet. Tällä yksilöllä on tavanomaista enemmän viirutusta kyljissä.

löinkin erottava tuntomerkki. Joillakin pensassirkkalinnuilla tertiaalit ovat hyvin samankaltaiset kuin viirusirkkalinnulla.

Siiven alapeitinhöyhenet ovat viirusirkkalinnulla vaalean ruosteentuskeat, kun taas pensassirkkalinnulla ne ovat oliiviin vivahtavan tai vaalean ruskeankeltaiset.

Paljaat osat ovat linnuilla pääosin samanväriset. Alanokan tyvi kuitenkin on yleensä viirusirkkalinnulla luunvalkea tai vaalean lihanpunertava, kun taas pensassirkkalinnulla se on yleensä keltainen. Kuitenkin pensassirkkalinnulla esiintyy yksilöitä, joilla alanokan tyvi on samanlainen kuin viirusirkkalinnulla. Toisaalta taas viirusirkkalinnun nokan tyvi voi olla kellertävä tai oranssiin vivahtava. Pensassirkkalinnun nokka voi olla myös kokonaan musta. Tällaisia yksilöitä ei ilmeisesti esiinny viirusirkkalinnulla.

Pensas- ja viirusirkkalinnut ovat yölaulajia, siis tyyppisiä hämärän ja pimeän vuorokauden ajan lintuja. Kun *locustellat* vielä ovat luonteeltaan hyvin piileskeleviä lintuja (viirusirkkalintu varmaankin kaikkein pahin kähmiä), on niiden näkeminen vaikeaa. Varmasti tästä johtuu suurelta osin viirusirkkalinnun harvinaisuus Euroopassa. Fair Islella ei kasva juuri mitään, joten siellä linnut eivät kerta kaikkiaan pääse piiloutumaan. Niinpä siellä laji onkin lähes vuosittainen, monina vuosina jopa muutaman yksilön voimin esiintyvä vieras.

Kun linnut piileskelevät kasvustoissa ja lajien väliset erot ovat hyvin pieniä ja siis vaikeita nähdä, tulee määrittys varmistaa useista eri tuntomerkeistä. Helpoimmin maastossa havaittavia tuntomerkkejä lienevät selän ja rinnan kuvioinnit, kun taas pyrstön alapeitinhöyhenen kuviointia tai esimerkiksi tertiaalien reunojen värirajan jyrkkyyttä on lintujen vipeltäessä aivan maan rajassa hämärässä valaistuksessa lähes turha ryhtyä arvailemaan.

Kiitokset

Tom Lindroosille, joka luki tekstin ja teki siihen parannusehdotuksia; Tapsalle ja Annikalle, jotka singahtivat Tarvasjoelle kesken makeimpien unien; ja ennen kaikkea kaikille niille, jotka ovat olleet yölaulajarengastuksissa mukana.

Kirjallisuutta

- Alström, P. 1989: Bestämning av träsksångare. Vår Fågelvärld 48: 335-346.
- Alström, P. 1990: Att bestämma träsksångare och grässhopsångare. Vår Fågelvärld 49: 446-447.
- Bradshaw, C. 1991: Prize Quizbird No. 6. Lanceolated Warbler. Birding World 4: 251-252.
- Flint, V.E. ym. 1984: A Field Guide to Birds of the USSR. Princeton University Press, Princeton.
- Lewington, I., Alström, P., Colston, P. 1991: A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Harper Collins Publishers, London.
- van Loon, A.J. 1990: Siberian *locustella* warblers. Dutch Birding 12: 195-197.
- Olsen, K.M. 1990: Att bestämma träsksångare samt en kommentar till *locustella*-sångaren i Falsterbo den 28 september 1984. Vår Fågelvärld 49: 185.
- Riddiford, N. & Harvey, P.V. 1992: Identification of Lanceolated Warbler. British Birds 85: 62-78.
- Robertson, I. 1989: Mystery photographs 145. Lanceolated Warbler. British Birds 82: 319-321.
- Solonen, T. 1985: Suomen Linnusto. Lintutieto Oy, Helsinki.
- Svensson, L. 1992: Identification Guide to European Passerines. Stockholm.
- Tjernberg, M. 1991: Differences in singing behaviour between Lanceolated and Grasshopper Warbler. Dutch Birding 13: 11.
- Williamsson, K. 1976: Identification for ringers 1. BTO guide nr 7. Oxford.

Sammanfattning

Träsksångaren för den första gången i Egentliga Finland

Den första träsksångaren i landskapet påträffades den 10.-15. 1991 i Tarvasjoki, 40 km nordost om Åbo. Fågeln upptäcktes av författaren som reste upp en nät för att fånga en gräshopsångare. Som överraskning plockades ur påsen en träsksångare.

I texten beskrivs den fångade fågelns dräkt noggrant. Vinglängden var 58 mm (max). Resten av artikeln ägnas åt bestämningen av träsksångare - nu för första gången på finska.

Oikaisu

Ukulissa 4/91 julkaistussa artikkelissa Selkälokin kannankehityksestä Rymättylän Aaslalla 1979-1990 painovirhe pääsi huomaamatta muuttamaan tekstin sisältöä kuten tarkkaavainen lukija ehkä huomasi. Oikeat virkkeet kuuluvat: "Tämä merkitsee kannan vähenemistä alle kolmannekseen tutkimusjakson jälkipuoliskolla." ja "Viidessä vuodessa, 1982-87, kanta laski alle viidennekseen... ". Lisäksi taulukon viimeisessä sarakkeessa esitetään kolmen vuoden liukuva keskiarvo.

Löytyykö sinulta lintupostimerkkejä ?

Kerään lintuaiheisia postimerkkejä. Lahjoitukset, myynti- ja vaihtotarjoukset otan ilolla vastaan. Itselläni on runsaasti erimaalaisia ja -aiheisia vaihtomerkkejä.

Juha Vuorinen
Katunpää 2 C 11
20610 TURKU
Puh. 53 12 13

OLLI SEIKKAILLEE OSA 6.

RENGASTUSTA

©MK

SITTEEN EI PUUTU KUIN LINTU-VERKOT JA KASA RENGKAITA!

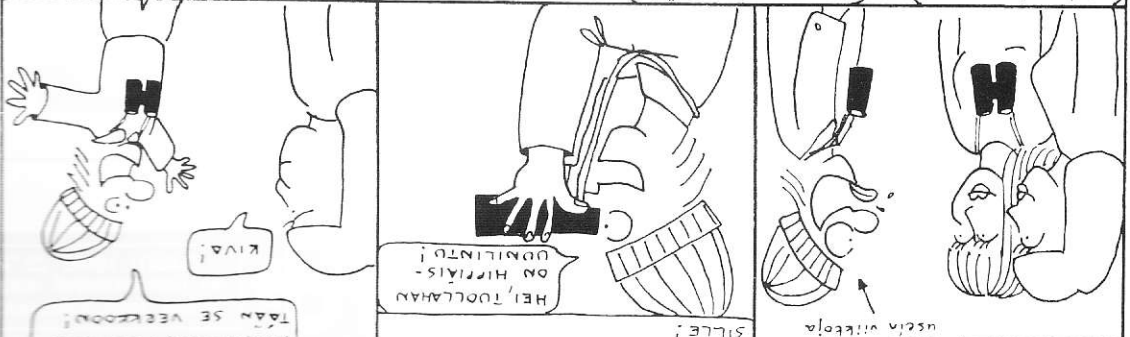
LUOTSIVENE VEI OLLIN RÖNSKILLE

ENSIMMÄINEN VERKKORUNDI!

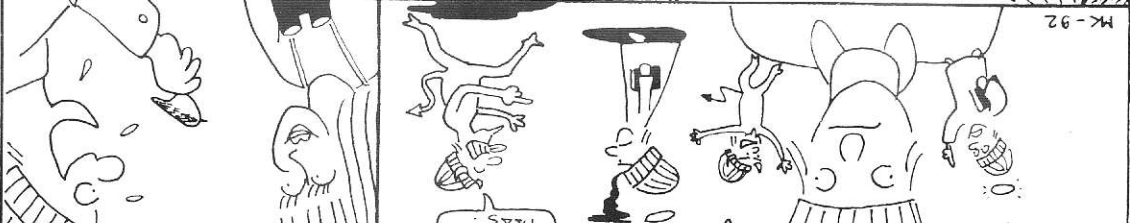

SAABELLE TUOLI NAISIA!
Lintumiehät vieti-
tävät asemilla
lähti näyttämään saasta nai-
sille!
APPELSIINIIT KAINALOSSA OLLI-
ON HIRTAIS-
UUNILINTU!
HEI, TUOLLANÄ
KIVA!

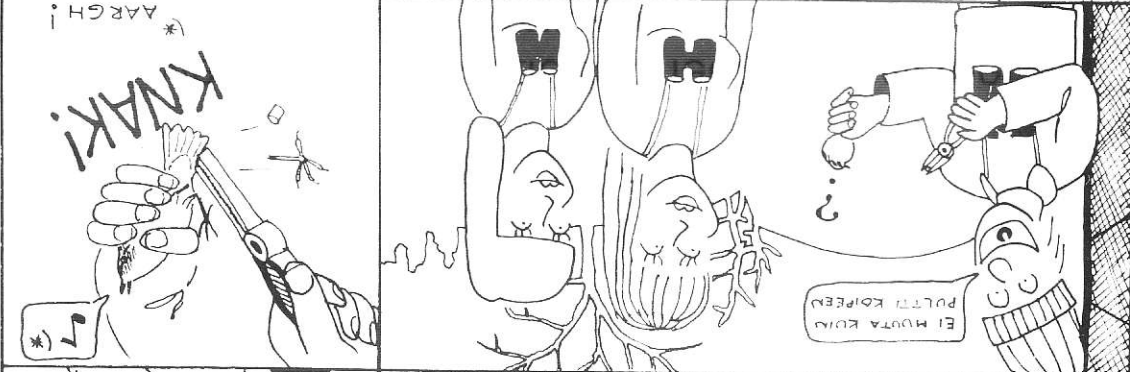

SEON TOTTAAK PYY-
DYSTETTÄÄ! HÄITTE-
TÄN SE VEKKOON!
KIVA!

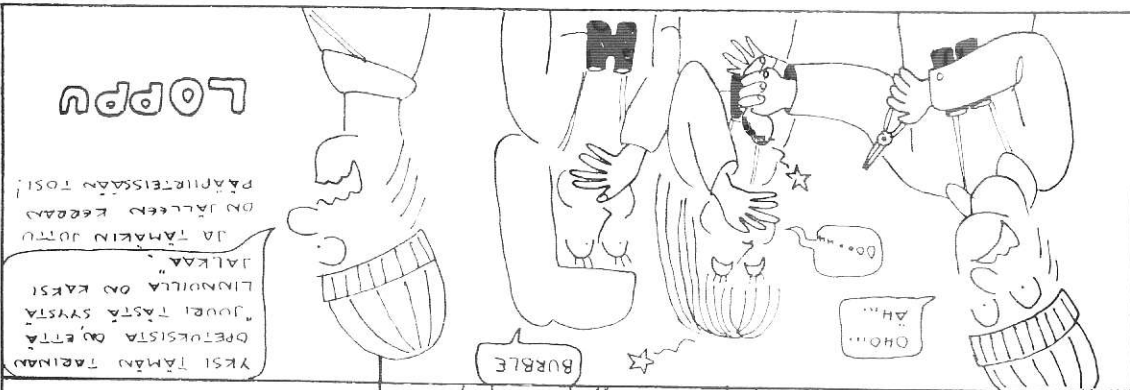
HEI! EIHÄN JOLLAN
YKSITTÄISLÄIJÄLLÄ
OLE MITÄÄN TIE-
TEELLISTÄ AVUA
REKASSTETTUA!
PASKAT TIETEESTÄ!
KÄSIRINNA-AJATUS
JA "NAISTEN IHALE-
VEKKOON".
PRO SAATIN
VOI MITEN
SÖPÖ
HIENO
HETRI!

HEI! EIHÄN JOLLAN
YKSITTÄISLÄIJÄLLÄ
OLE MITÄÄN TIE-
TEELLISTÄ AVUA
REKASSTETTUA!
PASKAT TIETEESTÄ!
KÄSIRINNA-AJATUS
JA "NAISTEN IHALE-
VEKKOON".
PRO SAATIN
VOI MITEN
SÖPÖ
HIENO
HETRI!

EI HUUTA KUIN
PULTTI KOPPEEN
...?
AARGH!
KNAKI!

LOPPU
YKSI TÄMÄN TARINAN
OPRETIKSIÄ OY ETÄÄ
"JOUETÄSTÄ SYVÄSTÄ
LINDOILLA ON KAKSI
JALKAA"
JA TÄMÄKIN JUTTU
ON JÄLKEEN KEEKKOON
PÄÄPIIRTEISSÄÄN TOSI!

MK-92